

Referendumverordening

8 februari 2016

Geachte raadsleden,

Graag wil ik mevrouw Astrid Mos danken voor het waakzame oog waarmee zij kijkt naar de stukken voor de gemeenteraad over de Referendumverordening (mail van 8 februari 2016). Er staat inderdaad een fout in de tekst. Die heb ik hersteld. De conclusie dat een hoge drempel de uitkomst van het referendum sterk beïnvloedt, blijft overeind staan.

De tekst van de brief van 9 december wordt als volgt gewijzigd:

(...) De kiesdeler in Hengelo bij de raadsverkiezingen van 2014 bedroeg 906 stemmen. Bij het stellen van drempels voor referenda is het verstandig om te kijken naar het effect van een drempel. Als een drempel gehaald wordt van 4x de kiesdeler tegen een bepaalde keuze van de gemeenteraad, dan is dat bijna 5,7% van alle kiesgerechtigden in Hengelo of (anders gezegd) bijna 11% van de opkomst bij de laatste raadsverkiezing. Dat is een stevige drempel die het houden van een referendum aanzienlijk zal bemoeilijken. De keerzijde van de medaille is dat bij het halen van de drempel de uitslag van het referendum vrijwel bij voorbaat vast ligt. Voor een geldige referendumsuitkomst zijn in Hengelo op dit moment minimaal 16.864 uitgebrachte stemmen nodig. In dat geval zijn 8432 stemmen nodig om een voorstel aangenomen te krijgen. Er zijn al 3624 "zekere" stemmen (kiezers die de petitie hebben ondertekend en gemotiveerd zijn om te gaan stemmen). Extra benodigd nog 4808. Ofte wel 28,6% van het resterende electoraat. Conclusie: door de hoge kiesdrempel moeten de tegenstanders maar liefst 71,4% van de resterende stemmen vergaren om een referendum voorstel te kunnen verwerpen. Bij een 2x zo hoge opkomst (33.728 kiezers) moeten de tegenstanders nog altijd 61,7% van het overige electoraat achter zich zien te krijgen. Hiermee is het effect van een hoge drempel van 4x de kiesdeler voldoende geschetst. De conclusie hieruit is dat het tamelijk zinloos is om een referendum te houden als een drempel van 4x de kiesdeler is gehaald. Alleen onverwachte gebeurtenissen kunnen de verwachte uitkomst nog doorkruisen.

Ik hoop U hiermee voldoende te hebben ingelicht.

MVRGR Wiert Wiertsema

Raadslid ProHengelo

Van: Astrid Mos (Burgerzaken)
Aan: Raadsgriffie
Datum: 7-2-2016

Kiesdrempel en kiesdeler

In de brief van Wiert Wiertsema d.d. 9 december 2015, behorend bij de concept-referendumverordening is een paragraaf opgenomen over het voorgestelde aantal handtekeningen voor een inleidend en definitief verzoek om een referendum. Daarin staat de volgende passage:

(...) De kiesdeler in Hengelo bij de raadsverkiezingen van 2014 bedroeg 906 stemmen. Bij het stellen van drempels voor referenda is het verstandig om te kijken naar het effect. Als een drempel gehaald wordt van 4x de kiesdeler (zie de gemeente Heerlen) voor of tegen een bepaalde keuze, dan is dat bijna 11% van alle kiesgerechtigden. Bij een opkomst van 50% betreft dat 22% van de opkomst, aannemende dat de ondertekenaars in grote getale zullen gaan stemmen. Als de voorkeur van de overige kiezers op dat moment 50/50 is of zelfs 30/70, staat de uitslag van het referendum op dat moment statistisch al vast. Alleen onverwachte gebeurtenissen kunnen de uitslag nog doen veranderen. De conclusie hieruit is dat het vrijwel zinloos is om een referendum te houden als een drempel van 4x de kiesdeler is gehaald.

Pro Hengelo stelt voor om de kiesdrempel te stellen op 2,5 maal de kiesdeler. (...)

Eerst even een paar cijfers over de gemeenteraadsverkiezingen 2014 in Hengelo:

- Kiesgerechtigden: 63.457
- Opkomst: 33.729
- Geldige stemmen: 33.528

De kiesdeler bereken je door het aantal geldige stemmen te delen door het aantal Hengelose raadszetels. Dat is $33.528 : 37 = 906$ stemmen.

De in de brief genoemde kiesdeler klopt dus. Maar daarna gaat er iets fout in de berekening. Want bij een kiesdrempel van 4x de kiesdeler praat je over $4 \times 906 = 3.624$ stemmen. Dan heb je het over 5,7% van het aantal kiesgerechtigden (dat zijn er immers 63.457) en dus niet over bijna 11%.

Omdat er vervolgens een conclusie wordt getrokken op basis van een foutieve berekening, heb ik in overleg met Anke Haarhuis afgesproken om hiervan nu alvast melding van te maken.

Met vriendelijke groet,
Astrid Mos

Kantttekeningen en mogelijke amendementen bij concept-referendumverordening Hengelo.
Stand per 27 januari 2016 - Ter bespreking op 09-02-2016

Maarten Hollander (PvdA) bij concept-referendumverordening

1. Artikel 2 onderdeel i: daarin willen wij aansluiting zoeken bij de modelverordening van de VNG. Wat ons betreft moeten niet alleen onderwerpen die hun grondslag vinden in een eerder besluit waarover al een referendum is gehouden worden uitgezonderd, maar ook besluiten die hun grondslag vinden in een eerder besluit waarover een referendum had kunnen worden gehouden. Dit omdat wij vinden dat een referendum moet worden gehouden bij het primaire besluit over een bepaald onderwerp.

Reactie A: belangrijke besluiten worden zelden in een keer genomen. Een voorwaarde zo scherp geformuleerd als hierboven, leidt tot verwarring bij de burgers. Het draait in de voorgestelde verordening om raadsbesluiten. Wanneer is sprake van een vervolgbesluit? In het voorbeeld van het stadskantoor had in 2008 een referendum gehouden moeten worden. Toen was er nog nauwelijks sprake van een politiek debat. Dit geeft aan dat politieke onderwerpen kunnen uitkristalliseren om vervolgens referendabel te worden. Gebeurt dat, dan is het niet verstandig als de gemeenteraad democratische initiatieven van burgers met de regeltjes in de hand gaat tegenhouden. Dat is negatief en ondermijnend voor het vertrouwen in de politiek. Als een onderwerp te ver in procedure is om nog een referendum te houden (bijvoorbeeld omdat er reeds veel is geïnvesteerd) dan moet de gemeenteraad dit gewoon zeggen. De verordening geeft de raad alle mogelijkheid om verantwoordelijkheid te nemen en een eigen afweging te maken door 'nee' te zeggen. Dit ligt vast in de verordening en overige wet en regelgeving. Eindeloos gepalaver over formaliteiten en eerder genomen besluiten wordt daarmee voorkomen.

Reactie B: een alternatief is om de inwoners het recht te geven om een onderwerp voor te dragen voor een referendum (volksinitiatief; zie suggestie van de SP fractie). In dat geval behoeft een referendum-initiatief niet gekoppeld te zijn aan een raadsbesluit. Het referendum-initiatief van de burgers kan vervolgens door de raad op zijn eigen merites worden beoordeeld.

2. PvdA; wij zouden in ieder geval de mogelijkheid voor het stemmen middels Digid uit de verordening willen halen zolang dit ook bij reguliere verkiezingen nog niet mogelijk is.

Reactie C: akkoord

3. PvdA; ten aanzien van de mogelijkheid om ondersteuningsverklaringen in te dienen middels Digid wachten wij nog op de aanvullende ambtelijke reactie ten aanzien van de uitvoerbaarheid.

Reactie D: akkoord. Het ambtelijk advies is bijgesloten.

4. PvdA; mijn fractie is kritisch ten aanzien van de consequenties van de mogelijkheid voor het houden van een raadgevend referendum (op initiatief van inwoners) *nadat* de gemeenteraad een besluit heeft genomen. Dit heeft met name te maken met de uitvoerbaarheid. Het feit dat een genomen raadsbesluit binnen een bepaalde periode opnieuw ter discussie kan worden gesteld komt de transparantie niet ten goede. Het bij ieder raadsbesluit afwachten van deze periode is wat ons betreft onwenselijk. Ook de verantwoordelijkheid voor het al dan niet onmiddellijk uitvoeren van een raadsbesluit bij het college leggen vinden wij ongewenst. Wij overwegen dus nog om een amendement in te dienen om de mogelijkheid

voor een raadgevend referendum uit de verordening te schrappen.

Reactie E: schrappen van het raadgevend referendum betekent dat bewoners zelf niets meer kunnen met de verordening. Het referendum zijn betekenis als democratisch rechtsmiddel in handen van de burgers verloren. In de praktijk behoeft het bezwaar van de wachttijd geen problemen op te leveren. Een politieke discussie die leidt tot een referendum komt niet vaak voor en iedereen ziet het aankomen. Bij een referendabel onderwerp (scherpe discussies, een betrokken samenleving; aankondiging van een referendum-initiatief) zal de wachttijd gerespecteerd dienen te worden. Die prijs moet worden betaald voor het instellen van nieuwe democratische rechten voor de burgers. Fracties die daartegen overwegende bezwaren hebben zonder een alternatief te bieden, stemmen tegen de verordening.

Wijzigingsvoorstellen referendumverordening SP fractie Hengelo

NB: dit zijn wijzigingsvoorstellen waarbij de SP al een (eerste) oordeel heeft gevormd. Tijdens de oordeelsvormende markt zullen we (nogmaals) enige zaken inbrengen om te bezien wat daarover ons oordeel wordt. De punten waarover wij nog geen oordeel hebben zijn:

1. Raadplegend referendum schrappen?

Reactie F: zie ook reactie E. Als de referendumverordening wordt aangevuld met de mogelijkheid van een volksinitiatief, plaatst dit de bezwaren waarop reactie E ingaat, in een ander daglicht.

2. Hoe voorkomen we stroperigheid in de besluitvorming (bijvoorbeeld zoals in Utrecht is gedaan)?

Reactie G: Waar doelt de SP op? De kennisgeving vooraf door B&W richting initiatiefnemers of sprake is van een toegestaan onderwerp?. Daartegen is geen bezwaar bij de fractie van ProHengelo.

3. "Geldigheid" referendum, dit geeft een bepaalde lading naar de initiatiefnemers. De raad kan immers altijd de uitslag naast zich neerleggen. We moeten dus OF borgen dat stemmen niet worden geteld bij een te lage opkomst (dus eerst opkomst bepalen en dan uitslag) of kiezen voor een andere formulering dan "geldig".

Reactie H: als dit als een bezwaar wordt gevoeld kan een andere formulering worden gekozen. Het hoofd van artikel 13 kan worden "De uitslag van het referendum".

Artikel 13 lid 1 kan als volgt worden geformuleerd: "De gemeenteraad beslist over de uitslag van het referendum indien het aantal uitgebrachte stemmen meer bedraagt dan de helft van de uitgebrachte stemmen bij de jongste raadsverkiezing."

Artikel 13 lid 3 kan vervolgens worden gewijzigd in "Als artikel 13 lid 1 van toepassing is geeft de gemeenteraad nauwkeurig aan hoe de uitslag van het referendum heeft meegewogen in de besluitvorming van de gemeenteraad".

Overige opmerkingen

4. Het gelijktijdig (kunnen) instellen van een referendumcommissie vinden wij essentieel, wij houden vast aan de toezegging in de tekst van ProHengelo bij het referendumvoorstel van

december 2015 dat *“Voorgesteld wordt in de verordening vast te leggen dat gewerkt wordt met profielschetsen. Hierin kunnen de vereiste persoonlijke eigenschappen voor de functie worden beschreven. **De profielschets wordt door de raad vastgesteld.** Bij het opstellen van de profielschets wordt meegenomen dat in de commissie diverse deskundigheden dienen samen te komen”* In de politieke markt leek hieraan een andere uitleg te worden gegeven door ProHengelo. Profielschetsen (of benodigde kwaliteiten die in een commissie vertegenwoordigd moeten zijn) moeten in onze ogen echter beschikbaar zijn bij vaststelling van de verordening.

Reactie I: De uitleg is niet veranderd. Bij het vaststellen van regelingen geldt het uitgangspunt eerst de regels, dan de invulling. Hoe moet het anders? Het gemeentebestuur kan bezwaarlijk personen verzoeken in de commissie zitting te nemen terwijl niet vaststaat dat de verordening wordt aangenomen of zonder te weten wat de inhoud van de verordening is. Als leden vooraf worden aangezocht, willen ze mogelijk invloed hebben op inhoud van de verordening of voorwaarden verbinden aan hun kandidatuur (bijvoorbeeld ongewijzigd aannemen). Al met al is deze werkwijze zeer ongebruikelijk en de facto onwerkbaar. De vrijheid van de raad wordt ingeperkt als kandidaten voorwaarden gaan stellen.

Voor de inhoud van de profielschets geldt dat de keuze voor een bepaald type referendum invloed heeft op de inhoud van de profielschets. Bijvoorbeeld het vertalen van een volksinitiatief naar een referendumvraag vergt een andere deskundigheid dan het omzetten van een raadsbesluit naar een referendumvraag. Ook hier geldt dus: eerst de verordening. Dan de invulling.

Volksinitiatief

5. Wij overwegen sterk ook een volksinitiatief op te nemen in de verordening. Definitie volksinitiatief: een “referendum over een door de kiezers voorgedragen onderwerp”. Nijmegen heeft dit bijvoorbeeld in de verordening staan. Hieronder staat al een tekst, deze zal echter nog nader moeten worden bekeken. Wij denken dat het goed is voor een dergelijke verordening om ook een toelichting te schrijven. Deze hebben we nog niet gezien, zal echter bij vaststelling in de raad wel passend zijn om duiding te geven aan een aantal zaken.

Reactie J: ProHengelo wacht af hoe de andere fractie op de ideeën van de SP reageren.

Gedetailleerde wijzigingsvoorstellen:

Artikel 2, lid i

“onderwerpen die naar het oordeel van de raad hun grondslag vinden in een eerder genomen besluit waarover een referendum is gehouden”
toevoegen: “of kon worden gehouden;”

Een referendum dient volgens de SP gehouden te worden in een zo vroeg mogelijk stadium van een project of onderwerp. Als er in een later stadium alsnog een referendum zou komen, kan dit een probleem opleveren als het gaat om reeds gedane investeringen of acties. Besluiten die volgen uit eerdere besluitvorming over hetzelfde onderwerp, zouden daarom ook uitgezonderd moeten zijn van deze verordening.

→ Opmerking bij Artikel 2: In de toelichting op de verordening en/of het raadsbesluit kan dit

verder worden uitgewerkt.

Zie Reactie A

Artikel 3, lid 3:

Schrappen “Bij het staken van stemmen is de stem van de voorzitter doorslaggevend.” Omdat het gaat om adviezen, hoeft er geen doorslaggevende stem te zijn, wat de SP betreft. In geval van uiteenlopende meningen, kan dit ook worden gecommuniceerd.
→ Vraag bij Artikel 4: moet er een termijn worden ingesteld waarbinnen de commissie het advies moet uitbrengen?

Reactie K: akkoord; vraag bij artikel 4: per referendum moet een planning worden gemaakt en een datum worden gekozen. Het ene referendum is ingewikkeld, het andere gemakkelijk. Flexibiliteit met betrekking tot termijnen maakt het werk gemakkelijker.

Artikel 5, lid 1:

“Het inleidend verzoek wordt ondersteund door een aantal handtekeningen dat ten minste gelijk is aan de halve kiesdeler bij de laatste raadsverkiezing. Elke handtekening gaat vergezeld van een daarbij behorende naam, adres, woonplaats en geboortedatum.”
vervangen door:

“Het inleidend verzoek wordt ondersteund door 500 handtekeningen. Elke handtekening gaat vergezeld van een daarbij behorende naam, adres, woonplaats en geboortedatum.”

De SP kiest voor een absoluut aantal handtekeningen, in plaats van een koppeling aan de kiesdeler of aantal kiesgerechtigden. Dit voorkomt grote schommelingen in het vereiste aantal handtekeningen in het geval van grote schommelingen bij opkomsten bij gemeenteraadsverkiezingen. Ook een koppeling aan het aantal kiesgerechtigden lijkt ons onwenselijk. Bij een duidelijke toe of afname van het aantal kiesgerechtigden kan altijd nog door de raad worden besloten de verordening aan te passen en het aantal vereiste handtekeningen te wijzigen.

Reactie L: ProHengelo wacht de reacties van de andere fracties af.

Artikel 7, lid 2:

“Het definitief verzoek wordt ondersteund door een aantal handtekeningen ten minste gelijk aan 2,5 maal de kiesdeler bij de laatste raadsverkiezing. Elke handtekening gaat vergezeld van een daarbij behorende naam, adres, woonplaats en geboortedatum.”
vervangen door:

“Het definitief verzoek wordt ondersteund door 2500 handtekeningen. Elke handtekening gaat vergezeld van een daarbij behorende naam, adres, woonplaats en geboortedatum.”

Dezelfde uitleg als de uitleg bij artikel 5 lid 1.

Zie Reactie L

→ Vraag bij artikel 5 en artikel 7: moet het woord “kiesgerechtigde” nog ingevoegd worden in deze artikelen, zodat duidelijk is dat alleen Hengelose kiesgerechtigden (zoals verwoord in de begripsbepaling) een steunbetuiging kunnen indienen?

Reactie M: Akkoord

Toevoegen Artikel ...: Volksinitiatief

→ Alvorens een geheel nieuw artikel geschreven wordt, moeten we goed kijken naar alle bewoordingen en bepalingen elders in de verordening, zodat het op elkaar aansluit. Ook is advies van een deskundig ambtenaar wenselijk.

1. Kiezers kunnen bij de raad een verzoek indienen tot het houden van een volksinitiatief. Zij geven daarbij onderwerp en vraagstelling aan.
2. Het verzoek moet vergezeld gaan van een handtekening van elke kiesgerechtigde die het verzoek ondersteunt. Elke handtekening gaat vergezeld van een daarbij behorende naam, adres, woonplaats en geboortedatum.
3. Indien het verzoek wordt ondersteund door 2500 kiesgerechtigden en het geen uitgezonderd onderwerp betreft als bedoeld in artikel 2, beslist de raad binnen twee maanden na ontvangst van het verzoek of een volksinitiatief wordt gehouden, alsmede in het bevestigende geval over het onderwerp, de vraagstelling en de datum van het volksinitiatief.
4. De raad kan zijn beslissing voor ten hoogste twee maanden verdagen.
5. De artikelen 3 en 4 zijn van toepassing op het volksinitiatief.

Reactie N: ProHengelo wacht de reactie van de overige raadsleden af

Artikel 12, lid 1

In zijn geheel schrappen. Zolang stemmen met DigiD technisch en organisatorisch onhaalbaar is, lijkt het ons onwenselijk om deze in de verordening op te nemen. In de toekomst kan de raad altijd nog besluiten om de verordening op dit punt te wijzigen.

Reactie O: het ambtelijk advies wordt gevolgd.

Ambtelijk advies Referendumverordening van de afdeling Burgerzaken.

Die heb ik voor jullie allen hieronder ingevoegd.

Van: Aaftink, Ton

Verzonden: donderdag 21 januari

Aan: Haarhuis, Anke

CC: Eshuis, Jan

Onderwerp: RE: digi d gebruik in combinatie met referendumverordening

Hallo Anke,

In het concept initiatiefvoorstel referendum verordening wordt vaak gesproken over de mogelijkheid om een handeling met je DigiD account te doen.

Het middels DigiD invullen van het ondersteuningsformulier en het definitieve verzoek is wat ons betreft geen probleem. Of een dergelijk verzoek nu op papier binnenkomt of middels een met DigiD ingevuld formulier, blijft voor ons hetzelfde.

Het uitbrengen van een stem middels DigiD moeten wij op dit moment niet willen. Landelijk durft men het (nog) niet aan om dit in te voeren. Er kleven nog al wat risico's aan. Wel is er een experiment om via Internet te stemmen vanuit het buitenland.

In het voorstel staat bijvoorbeeld dat er gedurende drie dagen gestemd kan worden en dan de eerste twee dagen middels DigiD en eventueel bij een mobiel stembureau. De derde dag kan iemand zijn stem uitbrengen bij een stemlokaal.

Hoe voorkom je dat iemand en met DigiD stemt en ook op een mobiel stembureau en ook nog naar een stemlokaal gaat?

Thuis kan bijvoorbeeld lang niet altijd aan de waarborg van stemvrijheid worden voldaan.

Ik zou wachten tot dit landelijk is ingevoerd en dan de verordening aanpassen.

Zoals afgesproken willen wij het laatste concept graag nog even bekijken op de uitvoerbaarheid..

Groet Ton

Aan: Fractie ProHengelo
Tav Wiert Wiertsema

Input van de SP-fractie tbv de bespreking op 12 januari 2016

Kopie: Raadsgriffier Hengelo

Over een week spreken we in een beeldvormende politieke markt over een initiatief van jullie fractie dat door meerdere fracties maar ook zeker door onze fractie van harte wordt ondersteund. Omdat het gaat om een verordening die voor tal van mogelijk denkbare situaties zal moeten gelden is zorgvuldigheid rondom de inhoud en tekst van het inmiddels voorliggende voorstel tot verordening naar onze mening van groot belang. Daarom zou de fractie van de SP graag in breed verband tijdens deze politieke markt van gedachten wisselen over een aantal vragen die ze nog heeft. We zouden daarbij graag de afwegingen vernemen die door de indieners zijn gemaakt met betrekking tot de nu voorliggende verordening

Doel is voor de SP-fractie om een eigen afweging te kunnen maken op de genoemde punten. Uiteraard kunnen ook de andere fracties hun mening geven op deze punten.

Naast de afwegingen hebben wij ook nog enige concrete vragen die we graag beantwoord zouden zien.

1. Gebruiken van **kiesdeler of aantal kiesgerechtigden** als referentieaantal?
In de voorgestelde Hengelose verordening worden voor de drempels voor het indienen van een inleidend verzoek en het bevestigende verzoek een percentage van de kiesdeler gebruikt. Verschillende gemeentes gebruiken een vast percentage van het aantal kiesgerechtigden. Waarom deze keuze?
2. In de tabel met **drempelpercentages** zijn grote verschillen te zien. U stelt voor om een gemiddelde te nemen.
Hoe zijn de ervaringen in andere gemeentes met de vastgestelde percentages? In verschillende verordeningen (in het voorliggend voorstel) heeft de referendumcommissie ook tot taak om gehouden referenda en verzoeken die niet tot een referendum hebben geleid te evalueren.
3. In de verordening van Nijmegen is ook opgenomen dat een kiesgerechtigde een bepaald aantal dagen **in de gemeente woonachtig** moet zijn.
In de Hengelose verordening is hiervoor niet gekozen wat waren daarbij de afwegingen. Zijn er voor- en nadelen te benoemen?
4. Er ligt nog geen voorstel met profielschetsen voor de **referendumcommissie**, echter zonder referendumcommissie is ook een referendum nog niet te realiseren.
Is het gewenst om deze profielschetsen samen met een voorstel voor een selectieprocedure tegelijk met deze verordening voor te leggen aan de raad?
5. De **referendumcommissie** kent een **quorum** dat is duidelijk.
Waarom moeten er echter afspraken gemaakt worden over het staken der stemmen in een commissie die een advies uitbrengt aan de raad?
Bij de taken van de referendumcommissie is niets opgenomen over de termijn waarbinnen de commissie een advies moet uitbrengen.
Hoe ziet u dat?
6. In de meeste verordeningen zijn zinsneden opgenomen dat besluiten **niet** meer **referendabel** zijn als deze voortkomen uit eerdere besluiten of als deze eerder referendabel waren.
Nijmegen: "uitgesloten zijn onderwerpen ten aanzien waarvan naar het oordeel van de raad andere dringende redenen bestaan om geen referendum te houden, waaronder het bestaan van eerdere besluitvorming of gedane investeringen"
Veel voorkomend in andere verordeningen bijv. Utrecht:
"die naar het oordeel van de raad hun grondslag vinden in een eerder genomen besluit waarover een referendum is gehouden of kon worden gehouden;"
In het voorliggende voorstel is een andere keuze gemaakt, waarom deze keuze?

7. Er zijn verschillende **soorten referenda** mogelijk: raadgevende, raadplegende en initiatieven. Bijvoorbeeld Nijmegen en Utrecht kennen ook de mogelijkheid in de verordening (Nijmegen) of in een vergelijkbare verordening (Utrecht) voor initiatieven.
Het Hengelose voorstel kent geen mogelijkheid tot initiatieven, wat is hierbij de afweging?

Over raadplegende referenda verschillen de meningen, een argument om dit niet toe te staan is het feit dat raadsleden ook inwoners zijn en dat het voor hen ook mogelijk is om voldoende draagvlak op te halen om een adviserend referendum te organiseren.

Waarom is in het voorstel gekozen voor de mogelijkheden raadgevend en raadplegend?

8. In de verordening is nadrukkelijk opgenomen de mogelijkheid tot **digitaal stemmen** (met DigiD). Dit levert nogal wat technische en organisatorische uitdagingen.
Kunt u een toelichting laten geven op hoe dit te organiseren is? Is het mogelijk om bij inzet van een mobiel stembureau maar ook bij een persoonlijke stemming, te controleren of men eerder gestemd heeft?
Is DigiD al zover dat dit gebruikt kan worden (koppeling aan een persoon) of zijn andere vormen van digitaal stemmen mogelijk?

Of anders geformuleerd

Is het wenselijk om digitaal stemmen al in de verordening op te nemen, terwijl nog niet bekend is of dit technisch en organisatorisch al mogelijk is? Is stemmen via DigiD ooit bij referenda of verkiezingen toegepast?

9. Een referendum is bij een vastgestelde opkomst **geldig**.
Worden de stemmen niet geteld als de opkomst te weinig was of wordt geborgd dat dan de "niet geldige uitslag" geheim blijft?
Kunt u toelichten hoe u dit ziet in relatie tot het feit dat de raad altijd de uitslag van het referendum moet wegeven en in deze weging behalve de uitslag ook de opkomst kan meewegen.

Vragen

10. Hoe stelt u zich de klachtenafhandeling mbt de referenda (en de referendumcommissie) voor?
11. Moet in de begrippenlijst niet ook "kiesdeler" worden opgenomen?
12. Kan de toelichting op de financiën bevestigd worden door ambtenaren of college?
13. Krijgt elk raadsbesluit nu een soort bezinningsperiode van drie weken krijgen we hierdoor geen bestuurlijke stropigheid

Namens de fractie van de SP
Hugo Koetsveld
Floor van Grouw

Aan de leden van de gemeenteraad

Betreft: initiatiefvoorstel referendum verordening

9 december 2015

Geachte raadsleden,

Op 17 november 2015 heeft een beeldvormende vergadering plaatsgevonden over het initiatiefvoorstel van ProHengelo voor het vaststellen van een referendumverordening. Door middel van deze brief en een aangepast referendumvoorstel reageert de fractie op hetgeen tijdens de vergadering jaar voren is gebracht. De inbreng van de fracties heeft geleid tot een aantal verbeteringen in de tekst. Waarvoor onze hartelijke dank.

Kosten van het referendum

In een brief van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) aan minister Plassterk dd. 12 november 2015 geeft de vereniging aan dat de kosten van het aanstaande landelijke referendum voor de gemeenten gelijk te stellen zijn aan de kosten van een reguliere verkiezing. De gemeente Hengelo begroot de verwachte verkiezingen per gebeurtenis. Voor raadsverkiezingen wordt in een verkiezingsjaar 95.000 euro geraamd en voor de overige verkiezingen 80.000 euro. Budgetten voor onverwachte verkiezingen zoals na een kabinetscrisis of bij een landelijk referendum, worden per geval beschikbaar gesteld. Nastrevenswaardig is om een referendum te laten samenvallen met een andere verkiezing. Gemiddeld is er elk jaar een verkiezing. Soms kunnen besluiten niet worden uitgesteld. In dat geval moet rekening worden gehouden met de hierboven genoemde kosten.

Overwogen kan worden om een doelreserve in te stellen ter dekking van de kosten van een mogelijk te houden referendum. In de gemeentelijke verordeningen voor het houden van een referendum (zie www.wetten.nl) is doorgaans de formulering opgenomen dat een budget door de raad beschikbaar wordt gesteld als een referendum besluit genomen wordt. Dit sluit aan op de gebruikelijk praktijk in de gemeente Hengelo.

Vereiste aantal handtekeningen

Nederland telt 92 gemeenten met een referendumverordening. Er is geen database met criteria ten aanzien van het aantal vereiste handtekeningen voor een inleidend verzoek of een definitief verzoek. ProHengelo heeft een aantal gemeenten met een verordening langsgelopen. De ene gemeente noemt concrete aantallen handtekeningen die vereist zijn, de andere drukt het uit in een aandeel van de kiesdeler of het aantal kiesgerechtigden. Hieronder een overzicht. Voor de vergelijkbaarheid is het vereiste aantal handtekeningen berekend als aandeel in de kiesdeler. De kiesdeler in Hengelo bij de raadsverkiezingen van 2014 bedroeg 906 stemmen.

**Vereiste handtekeningen voor Referendumverzoeken
als percentueel aandeel in de kiesdeler**

	Inleidend verzoek	Definitief verzoek
Gemiddeld	41%	270%
Utrecht	92%	250%
Velsen	30%	300%
Leiden	53%	350%
Alkmaar	46%	320%
Landsmeer	15%	90%
Tilburg	16%	220%
Nijmegen	50%	200%
Wageningen	28%	310%
Zaandijk	35%	300%
Heerlen	50%	400%
Hengelo	50%	250%

Bij het stellen van drempels voor referenda is het verstandig om te kijken naar het effect. Als een drempel gehaald wordt van 4x de kiesdeler (zie de gemeente Heerlen) voor of tegen een bepaalde keuze, dan is dat bijna 11% van alle kiesgerechtigden. Bij een opkomst van 50% betreft dat 22% van de opkomst, aannemende dat de ondertekenaars in grote getale zullen gaan stemmen. Als de voorkeur van de overige kiezers op dat moment 50/50 is of zelfs 30/70, staat de uitslag van het referendum op dat moment statistisch al vast. Alleen onverwachte gebeurtenissen kunnen de uitslag nog doen veranderen. De conclusie hieruit is dat het vrijwel zinloos is om nog een referendum te houden als een drempel van 4x de kiesdeler is gehaald.

ProHengelo stelt voor om de kiesdrempel te stellen op 2,5 maal de kiesdeler. Dit sluit aan het gemiddelde van bovengenoemde gemeenten met weglating van de hoogste en de laagste drempel (gemiddelde is 2,56 kiesdeler).

Referendumcommissie

Raadsleden willen meer duidelijkheid in de verordening over de wijze van benoeming van de leden van de referendumcommissie. In principe benoemt de gemeenteraad. Hoe dit in zijn werk gaat is nu meer specifiek beschreven. Voorgesteld wordt in de verordening vast te leggen dat gewerkt wordt met profielschetsen. Hierin kunnen de vereiste persoonlijke eigenschappen voor de functie worden beschreven. De profielschets wordt door de raad vastgesteld. Bij het opstellen van de profielschets wordt meegenomen dat in de commissie diverse deskundigheden dienen samen te komen. Bij het opstellen van de profielschets en de selectieprocedure wordt de voorzitter van het presidium van de raad betrokken, of iemand die hem vervangt.

Tenslotte

Hierbij treft U een herziene verordening aan waarin diverse zienswijzen van de leden van de gemeenteraad zijn verwerkt. Een subsidierecht voor belanghebbenden is niet in de verordening opgenomen. ProHengelo hoopt van harte dat U met deze aanpassingen kunt instemmen.

Hoogachtend,

Wiert Wiertsema (Raadslid ProHengelo)

Bijgestelde versie (9 december 2015)
Referendumverordening Gemeente Hengelo

De raad van de gemeente Hengelo gelet op artikel 149 Gemeentewet, besluit vast te stellen de

Referendumverordening Gemeente Hengelo (2015)

Artikel 1. Begripsbepalingen

In deze verordening wordt verstaan onder:

- a. raadsbesluit: een op schrift gestelde beslissing door de gemeenteraad;
- b. raadgevend referendum: stemming waarbij de kiesgerechtigden zich op eigen initiatief uitspreken over een raadsbesluit;
- c. raadplegend referendum: stemming waarbij de kiesgerechtigden zich op initiatief van de gemeenteraad uitspreken over een te nemen raadsbesluit;
- d. kiesgerechtigden: inwoners van Hengelo die op de referendumdatum stemrecht hebben voor de verkiezing van de leden van de gemeenteraad, zoals bepaald is door de Kieswet.

Artikel 2. Referendabele besluiten

Een referendum kan worden gehouden over een raadsbesluit gericht op het vaststellen van een verordening, het voornemen tot uitvoeren van een of meer concrete projecten of het maken van nieuwe beleidskeuzen. Het referendum kan ook betrekking hebben op een onderdeel van een raadsbesluit.

Uitgezonderd zijn raadsbesluiten over:

- a. individuele kwesties, zoals benoemingen, ontslagen, schorsingen, kwijtscheldingen en schenkingen;
- b. de hoogte van geldelijke voorzieningen voor ambtsdragers, gewezen ambtsdragers en hun nabestaanden;
- c. de vaststelling, wijziging of intrekking van de arbeidsvoorwaardenregeling en daaruit voortvloeiende besluiten met betrekking tot de griffier en de medewerkers van de griffie;
- d. de vaststelling van de gemeentelijke begroting en de rekening;
- e. de vaststelling van gemeentelijke tarieven en belastingen;
- f. het voor kennisgeving aannemen van notities en rapporten;
- g. deze verordening;
- h. de uitvoering van een besluit van een hoger bestuursorgaan of de wetgever waaromtrent de raad geen beleidsvrijheid heeft;
- i. onderwerpen die naar het oordeel van de raad hun grondslag vinden in een eerder genomen besluit waarover een referendum is gehouden;
- j. onderwerpen waarbij het belang van een referendum niet opweegt tegen de belangen van kwetsbare groepen in de samenleving;
- k. waarvan de raad van mening is dat andere dringende redenen aanleiding zijn om geen referendum te houden.

Artikel 3. Samenstelling referendumcommissie

1. De raad stelt een onafhankelijke referendumcommissie in. De raad benoemt en ontslaat haar leden.
2. De referendumcommissie bestaat uit vijf leden en kiest uit haar midden een voorzitter.
3. Voor de besluitvorming is een quorum vereist van drie leden. Bij het staken van stemmen is de stem van de voorzitter doorslaggevend.
4. De commissie wordt ondersteund door de griffier of een door de griffier aan te wijzen medewerker van de griffie.
5. De voorzitter en de leden van de commissie kunnen geen deel uitmaken van of werkzaam zijn onder verantwoordelijkheid van het gemeentebestuur.
6. De leden worden benoemd voor een periode van vier jaar. Aftredende leden kunnen eenmalig worden herbenoemd.
7. De leden kunnen te allen tijde ontslag nemen of ontslagen worden door de gemeenteraad. Zij die reglementair aftreden of ontslag hebben genomen blijven hun functie waarnemen totdat in hun opvolging is voorzien.
8. De leden van de referendumcommissie doen opgave van hun functie en nevenfuncties. Deze worden door de griffie in een openbaar register opgenomen.
9. De raad een profielschets vast voor de leden van de referendumcommissie. De voorzitter van het presidium of een plaatsvervanger neemt deel aan de selectieprocedure en voordracht van de kandidaten.

Artikel 4. Taken referendumcommissie

1. De commissie heeft tot taak:
 - a. de raad en/of het college gevraagd en ongevraagd te adviseren over de uitvoering van deze verordening;
 - b. de raad een voorstel te doen voor de vraagstelling van een referendum;
 - c. de gemeenteraad te adviseren over de toepassing van artikel 5 de leden 1 en 2;
 - d. te adviseren over de objectiviteit van de door de gemeente te verstrekken voorlichting;
 - e. de raad te adviseren over de toepassing van artikel 9;
 - f. de raad te adviseren over de evaluatie van gehouden referenda en van voorstellen en verzoeken die niet tot een referendum hebben geleid.
2. De commissie adviseert voorts gevraagd en ongevraagd over aanpassingen van deze verordening en over alle overige zaken die het referendum betreffen.
3. De adviezen van de commissie zijn openbaar.

Artikel 5. Inleidend verzoek raadgevend referendum

1. Een inleidend verzoek om een referendum te houden over een raadsbesluit wordt uiterlijk drie weken na de ondertekening en publicatie van het raadsbesluit bij de raad ingediend. Het verzoek

is voorzien van een dagtekening en vermeldt om welk raadsbesluit het gaat.

2. De voorzitter van de gemeenteraad kan de termijn voor de indiening van het inleidende verzoek verlengen met ten hoogste 4 weken.
3. Het inleidend verzoek wordt ondersteund door een aantal handtekeningen dat ten minste gelijk is aan de halve kiesdeler bij de laatste raadsverkiezing. Elke handtekening gaat vergezeld van een daarbij behorende naam, adres, woonplaats en geboortedatum.
4. Ondersteuningsverklaringen worden geplaatst op een daartoe door het college verstrekt standaard formulier dat ter ondertekening op het gemeentehuis ligt. Bij het plaatsen van een handtekening dient de kiesgerechtigde zich te legitimeren met een geldig identiteitsbewijs.
5. Kiesgerechtigden kunnen het ondersteuningsformulier ook invullen en ondertekenen bij de gemeente Hengelo via hun Digid account.
6. Indien het verzoek voldoet aan het bepaalde in de voorgaande leden, beslist de raad met in achtneming van artikel 2 en gehoord het advies van de referendumcommissie, of het verzoek tot het houden van een referendum kan worden ingewilligd.
7. Indien als gevolg van een raadsbesluit rechtsgevolgen optreden die strijden met de mogelijke uitkomst van een referendum, kan de raad besluiten om de uitvoering van het raadsbesluit op te schorten tot de eerstvolgende vergadering na de dag waarop het referendum wordt gehouden. Dit besluit vervalt indien de werking van artikel 6 de leden 1 en 2 niet meer van toepassing is.

Artikel 6. Het raadplegend referendum

1. De raad kan zelfstandig besluiten tot het houden van een referendum. De raad bepaalt het onderwerp van het referendum.
2. Als artikel 6 lid 1 van toepassing is bij een voorliggend raadsbesluit, wordt de stemming over het voorliggende raadsbesluit zoals dat luidt na verwerking van de aanvaarde amendementen, uitgesteld tot de eerstvolgende vergadering na de dag waarop het referendum wordt gehouden.
3. Bij toepassing van artikel 6 lid 1 is artikel 2, artikel 3 en artikel 4 van overeenkomstige toepassing.

Artikel 7. Definitief verzoek

1. Indien artikel 5 lid 1 van toepassing is (raadgevend referendum) dienen kiesgerechtigden binnen zes weken na de dag dat de raad het besluit bedoeld in artikel 5 lid 6, heeft genomen, een definitief verzoek in om een referendum te houden.
2. Het definitief verzoek wordt ondersteund door een aantal handtekeningen ten minste gelijk aan 2,5 maal de kiezerdeler bij de laatste raadsverkiezing. Elke handtekening gaat vergezeld van een daarbij behorende naam, adres, woonplaats en geboortedatum.
3. De ondertekenaars van het inleidende verzoek behoeven het definitieve verzoek niet opnieuw te tekenen. Kiesgerechtigden kunnen het ondersteuningsformulier ook invullen en

ondertekenen bij de gemeente Hengelo via hun Digid account.

4. Bij de toepassing van artikel 5 zijn met betrekking tot het definitieve verzoek de leden 2, 4, 5 en 6 van artikel 5 van overeenkomstige toepassing.
5. Indien het verzoek voldoet aan het bepaalde in de voorgaande leden van artikel 7, beslist de raad met in achtneming van artikel 2 en gehoord het advies van de referendumcommissie over het houden van een referendum.

Artikel 8. Datum

Het uitbrengen van een stem kan gedurende meerdere dagen plaatsvinden. De raad kan tegelijk met het besluit om een referendum te houden een datum of data vaststellen voor het referendum, gehoord het college van burgemeester en wethouders. De datumbeplating kan ook aan het college worden overgelaten.

Artikel 9 Vraagstelling

Tenzij de raad anders besluit wordt bij het referendum aan de kiesgerechtigden de vraag voorgelegd of zij vóór of tegen het raadsbesluit zijn of het onderdeel van het raadsbesluit waarop het referendum betrekking heeft. De onafhankelijke referendumcommissie adviseert de raad over de tekst die in het referendum aan de inwoners wordt voorgelegd.

Artikel 10. Budget

Nadat is besloten tot het houden van een referendum, stelt de raad een budget beschikbaar voor de organisatie van het referendum.

Artikel 11 Organisatie en uitvoering

1. Het college is belast met de organisatie en uitvoering van het referendum.
2. De burgemeester doet openbare kennisgeving van een besluit tot het houden van een referendum.
3. De stukken die op het besluit betrekking hebben liggen voor een ieder ter inzage op de gebruikelijke wijze. In de openbare kennisgeving wordt daar mededeling over gedaan.
4. Bij de organisatie en uitvoering van het referendum door het college is de Kieswet voor zoveel mogelijk van overeenkomstige toepassing, tenzij in deze verordening anders is bepaald.

Artikel 12. Procedure stemming

1. Kiesgerechtigden kunnen hun stem uitbrengen via de website van de gemeente Hengelo met gebruikmaking van hun Digid account gedurende twee dagen voorafgaand aan de datum van het referendum, zodra dit technisch en financieel haalbaar is.
2. Voor zover relevant en niet strijdig met deze verordening, zijn de bepalingen uit de Kieswet van

toepassing bij het aanschrijven van kiesgerechtigden, het uitbrengen van de stem en het vaststellen van de uitslag van het referendum.

3. Het college kan besluiten tot inrichting van een mobiel stembureau dat actief is gedurende twee dagen voorafgaand aan de datum van het referendum. Het mobiele stembureau bezoekt ouderencomplexen en wijkcentra waar de bewoners op een nader te bepalen tijdstip hun stem kunnen uitbrengen.
4. Op de referendumdag kunnen kiezers hun stem uitbrengen bij het stemlokaal in het stadhuis en in nader aan te wijzen buurthuizen, scholen of wijkcentra.

Artikel 13 Geldigheid van de uitslag

1. Het referendum is geldig indien het aantal uitgebrachte stemmen meer bedraagt dan de helft van de uitgebrachte stemmen bij de jongste raadsverkiezing.
2. De uitslag van het referendum wordt berekend op basis van de gewone meerderheid van het totale aantal uitgebrachte stemmen.
3. De gemeenteraad geeft bij een geldig referendum nauwkeurig aan hoe de uitslag van het referendum heeft meegewogen in de besluitvorming van de gemeenteraad.

Artikel 14. Strafbepalingen

Met een hechtenis van ten hoogste drie maanden of een geldboete van de tweede categorie wordt gestraft degene die:

- a. stembiljetten, volmachtbewijzen of stempassen namaakt of vervalst met het oogmerk deze als echt en onvervalst te gebruiken of door anderen te doen gebruiken;
- b. stembiljetten, volmachtbewijzen of stempassen die hij zelf heeft nagemaakt of vervalst of waarvan de valsheid of vervalsing hem, toen hij deze ontving, bekend was, opzettelijk als echt en onvervalst gebruikt of door anderen doet gebruiken, dan wel deze met het oogmerk om deze als echt en onvervalst te gebruiken of door anderen te doen gebruiken, in voorraad heeft met het met het oogmerk deze wederrechtelijk te gebruiken of door anderen te doen gebruiken;
- c. als gemachtigde stemt voor een persoon, wetende dat deze is overleden;
- d. bij een verkiezing door gift of belofte een kiezer omkoopt om volmacht te geven tot het uitbrengen zijn stem;
- e. stelselmatig personen aanspreekt of anderszins persoonlijk benadert ten einde hen te bewegen het formulier op hun oproepingskaart, bestemd voor het stemmen bij volmacht, te ondertekenen en deze kaart af te geven.

Artikel 15. Inwerkingtreding

Deze regeling treedt in werking op ... (datum).

Artikel 16. Citeertitel

Deze verordening wordt aangehaald als 'Referendumverordening gemeente Hengelo'. Aldus vastgesteld in de openbare raadsvergadering van ... (datum)

De voorzitter,

De griffier,

Toelichting

De verordening is geschreven vanuit de duale verhoudingen. Een referendum-verordening waarbij de mogelijkheid wordt gegeven een referendum te organiseren over een raadsbesluit is bij uitstek een instrument van de raad. De uitslag van het referendum is een advies aan de gemeenteraad. De raad en zijn individuele leden bepalen zelf hoe zwaar de uitkomst van het referendum weegt. Daarbij kan het opkomstpercentage worden meegewogen. De vereiste minimumopkomst van de kiesgerechtigden en de daarmee verbonden rechtsgeldigheid, is bedoeld als garantie aan de kiezers dat de uitslag van het referendum in de besluitvorming wordt meegewogen.

In de verordening worden diverse taken aan de raad gelaten. De organisatie en uitvoering van het referendum, nadat duidelijk is dat dit er komt, ligt bij het college van B&W.

Dat het initiatief voor het vaststellen van de verordening bij de raad ligt, neemt niet weg dat het gewenst is advies te vragen aan het college van B&W over het voornemen tot het houden van een referendum. Het college zal het raadsbesluit voorbereiden en de organisatie en uitvoering van het referendum ter hand nemen.

Artikel 1. Begripsbepalingen

Boor lid c inzake kiesgerechtheid is aangesloten bij de bepalingen over wie gerechtigd is tot deelname aan de raadsverkiezingen. Dit is geregeld in artikel B3 en artikel J1 van de Kieswet. Een referendum is alleen mogelijk binnen het grondgebied van de gemeente.

De overige leden behoeven geen toelichting.

Artikel 2. Referendabele besluiten

Alleen besluiten van de gemeenteraad kunnen onderwerp van een raadgevend referendum zijn. De raad kan ook zelf besluiten tot het houden van een raadplegend referendum. In dat geval bepaalt de raad wat het onderwerp is van het referendum. Eventueel kan de raad besluiten om de stemming over een raadsvoorstel uit te stellen tot de uitslag van het referendum bekend is. Bij een raadgevend referendum kan de uitvoering van een raadsbesluit worden opgeschort voor de duur van een referendum. De besluiten genomen door het college of de burgemeester zijn niet referendabel op grond van deze verordening.

Een aantal onderwerpen waarover de raad een besluit kan nemen, leent zich minder goed of niet voor een referendum. In deze verordening is een lijst met uitzonderingen opgenomen. Daarmee is het voor de burger duidelijk over welke besluiten wel of niet een referendum kan worden gehouden.

In de verordening is naast specifieke uitzonderingsgronden, ook een algemene uitzonderingsgrond opgenomen. Dit benadrukt en garandeert de beoordelingsvrijheid van de raad. De algemene

uitzonderingsgrond kan bijvoorbeeld toegepast worden als sprake is van korte termijnen waarop het besluit genomen moet worden of bij directe financiële claims als gevolg van het houden van een referendum. De mogelijke uitkomst van een referendum is niet bepalend voor de vraag of een referendum mag worden gehouden. Ook niet bij mogelijke financiële gevolgen als het advies van de kiesgerechtigden wordt opgevolgd. De raad beslist immers zelf over de uitkomst van het referendum en weegt daarbij de gevolgen van het besluit.

De raad kan beslissen dat het belang van een raadgevend referendum niet opweegt tegen de verantwoordelijkheid van de raad voor kwetsbare groepen en hun plaats in de samenleving.

Artikel 3. Samenstelling referendumcommissie

Als een referendum kan worden gehouden, is het raadzaam dat een referendumcommissie wordt ingesteld. Referendum onderwerpen zijn doorgaans politiek gevoelig. Burgers zijn van mening dat de raad advies nodig heeft of binnen de gemeenteraad wordt verschillend gedacht over een (voorgenomen) raadsbesluit. Het is echter de gemeente die het referendum en de voorlichting organiseert. Een 'pettenprobleem' kan zich bij referenda voordoen en oorzaak zijn van veel discussie en misverstand. Daarom zal een onafhankelijke referendumcommissie gevraagd en ongevraagd adviseren over de organisatie en uitvoering van het referendum.

Er is gekozen voor een permanente commissie van vijf leden. Het kan zijn dat de leden van de commissie lange tijd niet bijeenkomen. Als er geen referendum-initiatief is, zal er doorgaans geen reden zijn om te vergaderen. Er is gekozen voor een qua aantal ruime commissie en niet voor een commissie van bijvoorbeeld drie personen plus plaatsvervangers. Door meer leden te benoemen dan nodig voor het quorum, wordt een oplossing gegeven in het geval één van de leden afwezig is of zich wil onthouden van deelname in verband met mogelijke belangenverstrengeling.

Artikel 4. Taken referendumcommissie

De referendumcommissie heeft diverse adviserende taken gekregen. Daarnaast wordt de onafhankelijke positie ondersteund door de mogelijkheid ongevraagd advies te geven.

De commissie adviseert bij een inleidend verzoek over de toelaatbaarheid van het onderwerp. Dit hangt samen met de in artikel 2 opgenomen onderwerpen waarover geen referendum gehouden kan worden. Verder doet zij een voorstel voor de vraagstelling van het referendum. De vraag moet eenduidig zijn en begrijpelijk voor de burgers. Wat betreft het toezicht op de objectiviteit van de verstrekte voorlichting kan gedacht worden aan een bijv. een folder en een website waar argumenten pro en contra worden genoemd.

De bevoegdheid van de commissie strekt zich niet uit tot door burgers gevoerde campagnes. De vrijheid van meningsuiting staat voorop. De commissie heeft ook een rol bij de advisering van de verdeling van de beschikbaar gestelde subsidie. Deze advisering ziet onder meer op de verdeelsleutel die wordt vastgesteld. Zo kan besloten worden dat 40 % van de subsidiegelden bestemd is voor activiteiten van voorstanders van het besluit, 40% voor tegenstanders en 20% voor neutrale/informerende activiteiten. De commissie heeft ook een rol bij de evaluatie van gehouden referenda en bij de evaluatie van referendumverzoeken welke niet tot een referendum hebben geleid. Deze taak is een logisch gevolg van de toezichthoudende taak bij het hele referendumproces.

Artikel 5. Raadgevend referendum

Kiesgerechtigden kunnen het initiatief nemen voor een referendum. Hiertoe kunnen zij een verzoek indienen. Het biedt burgers de mogelijkheid in te grijpen als hun politieke vertegenwoordigers een besluit nemen dat in hun ogen verkeerd is. Het is logisch dat burgers zelf beslissen wanneer dit noodzakelijk is.

In het model is gekozen voor een eenvoudige procedure. Het inleidend verzoek voor een referendum wordt

(nadat een besluit is genomen) ingediend bij de burgemeester. Later gevolgd door een definitief verzoek. Het verzoek wordt formeel ingediend bij de burgemeester als voorzitter van de gemeenteraad. Indien de raad dat wil, kan de uitvoering van een raadsbesluit tijdelijk worden opgeschort. De raad zal hiervoor kiezen als bij het nemen van een besluit reeds duidelijk is dat een initiatief voor een referendum mag worden verwacht. De raad hoeft een dergelijk besluit niet te nemen. Anderzijds staat het niet opschorten van de uitvoering een referendum ook niet in de weg.

Het doel van het inleidend verzoek is tweeledig. De raad moet op korte termijn beslissen of een onderwerp referendabel is en niet valt onder de uitzonderingen genoemd in artikel 2. De referendumcommissie adviseert hierbij. Daarnaast moet aangetoond worden dat een onderwerp op voldoende draagvlak in de samenleving kan rekenen. Hiertoe dient een minimum aantal handtekeningen te worden overlegd.

De toets van het inleidend verzoek maakt voor de burgers snel duidelijk of het zin heeft om handtekeningen te verzamelen ter ondersteuning van het definitief verzoek.

Artikel 6. Raadplegend referendum

De raad kan zelfstandig besluiten tot het houden van een referendum. In dat geval wordt de stemming over het raadsbesluit aangehouden. Ook zonder voorliggend raadsbesluit kan besloten worden over het houden van een referendum. Bijvoorbeeld op initiatief van een of meer leden van de raad. Behalve in de initiatieffase wijken de procedures voor een raadgevend en een raadplegend referendum niet af van elkaar.

Handtekeningenlijsten referendum verzoeken

Bij het verzamelen van de handtekening voor verzoeken tot het houden van een referendum kan worden gekozen voor een 'haal' of een 'breng' systeem. In het eerste geval wordt het ophalen van de vereiste handtekeningen aan de initiatiefnemers overgelaten. In het tweede geval dienen kiesgerechtigden hun handtekening te plaatsen op daarvoor aangewezen plaatsen, zoals de publieksbalie in het gemeentehuis of via een Digid account bij de gemeente.

Uit de evaluatie van de Tijdelijke Referendum Wet blijkt dat een groot nadeel van het haalsysteem is dat de controle op handtekeningen door de gemeente een tijdrovend karwei is dat door onvolledig ingevulde lijsten veel handtekeningen, veel ondersteuningsverklaringen ongeldig moeten worden verklaard.

In deze verordening is gekozen voor het brengsysteem op het gemeentehuis zodat direct de identiteit (kiesgerechtigdheid) van de ondertekenaar gecontroleerd worden aan de hand van het GBA of de vereisten van de Digid.

Om de controle op de kiesgerechtigdheid zo makkelijk mogelijk te maken is net als bij andere verkiezingen een legitimatieplicht opgenomen. Dit is voor een burger niet extra belastend, gezien de wettelijke identificatieplicht heeft een burger dit bij zich. Het is uiteraard mogelijk om op andere plaatsen in de gemeente handtekeningen te laten zetten. Gezien de controle op identiteit ligt het voor de hand om aan de gemeente gebonden openbare instellingen zoals de wijkcentra, de brandweerkazerne of openbare bibliotheek te kiezen.

Bij het controleren van de handtekeningen moet beoordeeld worden of diegenen die de ondersteuningsverklaring indient op dat moment kiesgerechtigd is voor de raadsverkiezingen. Immers bij het zetten van de handtekening is nog niet bekend of en zo ja wanneer het referendum gehouden wordt en kan dus niet gewerkt kan worden met een apart bestand van kiesgerechtigden voor het referendum. Door de identificatie verplichting zal het aantal afgekeurde ondersteuningsverklaringen gering zijn.

Stemmen via Digid geeft geen legitimatieproblemen daar de inlogcodes alleen bekend zijn bij de kiesgerechtigde en direct kan worden getoetst of aan alle overige vereisten is voldaan. Stemmen ronselen

ligt niet voor de hand in dit systeem omdat de burger met het afgeven van zijn DigiD tevens al zijn financiële en persoonlijke gegevens zou overhandigen die vastliggen bij de belastingdienst en andere overheidsloketten. Op dit moment zijn gemeenten nog niet zover dat digitaal kan worden gestemd. Een van de problemen is de coördinatie tussen het digitaal stemmen en het fysiek uitbrengen van de stem. Op dit moment kan niet gelijktijdig elektronisch en fysiek worden gestemd. Zodra de problemen zijn opgelost, staat deze verordening het digitaal stemmen toe.

De fysieke handtekeningen moeten worden geplaatst op van gemeentewege verstrekte lijsten. Of er vindt digitale ondertekening plaats. Op basis van artikel 4:4 Awb (aanvraagformulier beschikkingen) heeft de gemeente de bevoegdheid om een formulier voor het aanvragen en het verstrekken van gegevens vast te stellen fysiek en digitaal. Het inleidend verzoek is te beschouwen als een aanvraag in de zin van de Awb.

Wat betreft de procedure van het inleidend verzoek en het definitieve verzoek moesten termijnen worden vastgesteld waarbinnen de handtekeningen moeten worden ingeleverd. Gekozen voor is voor relatief korte termijn (drie weken en zes weken) om tempo te houden en actueel te blijven. De uitvoering van een raadsbesluit kan op deze termijn worden afgesteld, mocht zich een referendum-initiatief hebben aangekondigd. Eventueel kan de termijn van drie weken worden verlengd door de burgemeester. De initiatiefnemers van een inleidend verzoek kunnen hierom vragen. De gemeente kan ook zelf tot verlening van de termijn besluiten. Bijvoorbeeld omdat meer tijd nodig is voor interne voorbereiding.

Drempels bij verzoek raadgevend referendum

Bij de hoogte van de drempel die wordt gesteld ten aanzien van het inleidend verzoek om een referendum, kan worden aangesloten bij de voorstellen van de commissie Biesheuvel over een referendum op decentraal niveau. De commissie ging uit van 50% van de kiesdeler van de laatst gehouden verkiezing van de raad. De commissie achtte de hoogte van deze drempel niet te hoog om een verzoek tot referendum onmogelijk te maken, maar wel hoog genoeg om te voorkomen dat een referendum wordt aangevraagd dat te weinig draagvlak vindt onder de bevolking.

In de Wet Raadplegend Referendum is landelijk gekozen voor 10.000 handtekening voor een inleidend verzoek en 300.000 handtekening voor een definitief verzoek. Daarbij gaat het dus om circa 0,07% van het aantal kiesgerechtigden in Nederland, respectievelijk 2,36%. Vertaald naar Hengelo zou dit betekenen dat circa 40 kiezers voldoende zijn om een inleidend verzoek in te dienen. Dat aantal wordt door de indieners van de referendumverordening te laag geacht. In de verordening is derhalve gekozen voor de oplossing van de commissie Biesheuvel. In Hengelo komt dat neer op ruim 500 personen. Voor het definitieve verzoek wordt aangesloten bij de landelijke norm. Deze vertaalt zich in circa 1,5x de kiesdeler bij de laatste raadsverkiezing. Dit is in Hengelo momenteel ruim 1500 personen.

Beslissing inleidend verzoek

De raad dient na advies van de referendumcommissie te besluiten of een referendum zou kunnen plaatsvinden. Daarbij wordt gekeken naar of het verzoek voldoende wordt ondersteund. Daarna volgt de inhoudelijke toets. Kan op grond van de verordening (artikel 2) worden gerefereerd?

Het besluit van de raad op het inleidend verzoek is een besluit in de zin van de AWB. Hiertegen staat bezwaar en beroep open.

Toepassing elektronische handtekening en DigiD

Een bestuursorgaan kan op grond van afdeling 2.3 AWB de elektronische weg openstellen voor referendumverzoeken. Aan het gebruik van de elektronische weg kan het bestuurorgaan nadere eisen stellen. De elektronische weg voor referendumverzoeken komt naast en niet in plaats van de

conventionele weg.

Bij het zetten van een handgeschreven handtekening ter ondersteuning van een referendumverzoek heeft de handtekening verschillende functies. Deze dient ter authenticatie en identificatie (vaststellen van de identiteit van een persoon) en om de wilsuiting vast te leggen (van belang in het kader van rechtsgevolg en of bewijsvoering). Deze functies zijn ook via de elektronische handtekening te bewerkstelligen.

Er zijn diverse niveaus van elektronische handtekeningen. Het verschil zit hem in de waarborgen waarmee de handtekening is omkleed (authenticatie). De keuze voor Digid is de betrouwbaarheid van de handtekening optimaal omdat deze is gerelateerd aan de verantwoordelijkheid van het bestuursorgaan (art 2:15, derde lid Awb).

DigiD is een gemeenschappelijk authenticatie-systeem van de Nederlandse overheid. DigiD verifieert in dat geval iemands identiteit. DigiD kan worden gebruikt als elektronische handtekening. Hierbij geldt dat het bestuursorgaan verantwoordelijk is voor de keuze van niveau van elektronische handtekening voor een referendumverzoek en dient dit te regelen in haar beleid en de gebruiksvoorwaarden richting de gebruikers (kiesgerechtigden). Het bestuursorgaan dient onder meer zorg te dragen voor de "logische associatie" tussen de ondertekenaar en de elektronische handtekening, vervolgens de elektronische handtekening en het in te vullen formulier. Bovendien dient het bestuursorgaan gebruikers te informeren wanneer sprake is van authenticatie en wanneer van het plaatsen van een elektronische handtekening. Burgers doen dit nu al bij hun belastingaangifte. Elke aangifte dient ondanks authenticatie afzonderlijk te worden ondertekend. In de praktijk verloopt dit uitermate soepel.

Het gebruik van DigiD zou voor burgers die over deze handtekening beschikken drempelverlagend kunnen werken. Voor hen is het eenvoudiger een referendumverzoek te ondersteunen via enkele handelingen op de computer dan om naar het gemeentehuis te gaan om een handtekening te zetten.

De gemeente zal de ondersteuningsverklaringen en stemmen afgelegd via Digid controleren op kiesgerechtigdheid (woont deze persoon in de gemeente, is deze oud genoeg, zijn er ontzeggingen, etc.). Elektronische en geautomatiseerde toetsing kost echter veel minder tijd dan fysieke legitimatie en toetsing.

Artikel 7. Definitief verzoek

Als de raad van mening is dat het onderwerp referendabel is, zijn de initiatiefnemers weer aan bod. Zij moeten een verzoek doen tot het houden van een referendum en voldoende ondersteunende handtekeningen verzamelen. De procedure is in grote lijnen gelijk aan die bij het inleidende verzoek. De raad controleert of er voldoende (geldige) handtekeningen zijn verzameld. De toelaatbaarheid van het onderwerp is al eerder in de procedure getoetst. De raad heeft nog steeds de ruimte om nee te zeggen tegen het verzoek, niettemin is waarschijnlijk dat een voldoende aantal handtekeningen zal leiden tot een positief besluit over het houden van het referendum. Inwoners die hun handtekening hebben gezet onder een inleidend verzoek tot het houden van een referendum tellen automatisch mee als ondertekenaars van het definitieve verzoek.

Artikel 8. Datum

Het vaststellen van de datum waarop het referendum zal worden gehouden is voorbehouden aan de raad. Het kan om praktische redenen aan het college worden gelaten als onderdeel van het raadsbesluit. Van belang is dat er voldoende tijd is om het referendum te organiseren (stemlokalen huren, bemensing stembureaus, drukwerk etc.) en dat er enige ruimte is om vakantie-perioden (juli/augustus, december/januari) te overbruggen omdat deze niet geschikt zijn voor het houden van een referendum.

De datum kan vallen op een dag waarop tevens andere verkiezingen worden gehouden, maar dat hoeft

niet het geval te zijn. Het combineren van verkiezingen is praktisch omdat de kiesgerechtigden niet twee maal naar de stembus hoeven te komen. Ook zorgt een combinatie doorgaans voor een hogere opkomst en draagt bij aan een reductie van de kosten van een referendum. Uiteraard kunnen er ook meerdere referenda op dezelfde dag plaatsvinden.

Artikel 9. Vraagstelling

De raad beslist of een referendum wordt gehouden en stelt ook de vraagstelling vast. Aan de kiezer wordt dan de vraag voorgelegd of hij of zij vóór of tegen een (voorgenomen) raadsbesluit is of een ander voorstel dat door de raad aan de kiezer wordt voorgelegd. De vraagstelling moet voldoende duidelijk zijn. De referendumcommissie heeft tot taak hierover adviseren. Het is mogelijk om de vraagstelling tevens op te nemen op de stempas/oproepkaart.

Artikel 10. Budget

Er kan jaarlijks een vast bedrag op de begroting worden opgenomen voor het organiseren van referenda of er kan per referendum een budget worden vastgesteld. Hier is gekozen voor het laatste. Naast een bedrag voor de organisatie van het referendum, zal de voorlichting geld kosten. Dit betreft zowel de voorlichting door de gemeente zelf (uitleg over een raadsbesluit of het voorgelegde voorstel) als de voorlichting door verschillende belangengroeperingen waaronder de initiatiefnemers van het referendum.

De referendumcommissie heeft een adviserende rol. Zowel bij de totstandkoming van de beleidsregels op grond waarvan de subsidies kunnen worden verstrekt als de toekenning van de subsidies zelf.

Artikel 11. Uitvoering

Het feit dat het college is belast met de uitvoering, volgt uit de Gemeentewet (artikel 160, eerste lid onder b). Tot de organisatie behoren diverse taken, zowel de voorlichting over het onderwerp waarover het referendum gaat, als de inrichting en bemensing van de stemlokalen en het drukken van de stembiljetten en oproepkaarten/stempassen.

Artikel 12. Procedure stemming

Het ligt voor de hand om voor de procedures rond de stemming aan te sluiten bij de gang van zaken bij de raadsverkiezingen en dit niet allemaal opnieuw per verordening te regelen. Vandaar dat de Kieswet en het Kiesbesluit van overeenkomstige toepassing zijn voorzover relevant. Bij twijfel beslist de raad. De kiesprocedure omvat het hele proces. De termijn waarop bij de kiesgerechtigden de oproepkaart/stempas voor het referendum bezorgd dient te zijn tot de werkwijze in het stembureau en de vaststelling en bekendmaking van de uitslag.

Artikel 13. Geldigheid van de uitslag

Als de opkomst van de kiezer de helft plus 1 van de opkomst bij de jongste raadsverkiezing, is de uitslag van het referendum rechtsgeldig. Bij landelijke referenda geldt een opkomstpercentage van 30%. Dat komt in de praktijk iets hoger uit dan de Hengelose norm.

Het percentage kan lager zijn dan het gemiddelde opkomstpercentage bij de raadsverkiezingen, maar moet hoog genoeg zijn om een drempel op te werpen. Op deze wijze komen alleen onderwerpen aan de orde die voor een redelijk deel van de bevolking als van belang worden beschouwd, zonder dat het praktisch onmogelijk is een geldige uitslag te verkrijgen. De drempel is tevens een garantie aan de kiezers dat de uitslag van het referendum wordt meegewogen. Bovendien dient de gemaakte afweging

door de gemeenteraad te worden verantwoord.

De beoordeling van de uitslag is aan de raad. Opkomstpercentage kan daarbij een rol spelen. Maar ook de uitslag zelf. Een uitslag “50% voor en 50% tegen” zal anders worden verstaan dan een uitslag “30% voor en 70% tegen”, mede in het licht van de kiezersopkomst.

Artikel 14. Strafbepalingen

Op grond van artikel 154 van de Gemeentewet kan de raad op overtreding van een verordening straf stellen. Voor het bepalen van wat strafbaar is, is aangesloten bij de Kieswet, hoofdstuk Z.

Artikel 15. Inwerkingtreding

Dit artikel spreekt voor zich.

Artikel 16. Citeertitel

Dit artikel spreekt voor zich.

² Advies over initiatiefwetsvoorstel van de leden Dubbelboer, Duyvendak en Van der Ham inzake raadgevend referendum (30372), 13 maart 2006

³ Kenmerk 2009-0000134092

Raadsvoorstel Referendumverordening Gemeente Hengelo (2015)

Aan de leden van de gemeenteraad van Hengelo

27 oktober 2015

Geachte raadsleden,

De fractie van ProHengelo heeft het initiatief genomen voor het vaststellen van een Referendumverordening voor de gemeente Hengelo. Zo'n verordening is een nog ontbrekend instrument in onze democratische gereedchapskist. De verordening is gebaseerd op artikel 149 van de gemeentewet. Bronnen waarvan gebruikt is gemaakt zijn voorstellen van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG 2009), de landelijke wet- en regelgeving en de verordeningen van de gemeenten Utrecht en Middelburg.

De inzet is om een verordening op te stellen die past bij de gemeente Hengelo.

Gemeenten mogen zelf bepalen hoe ze het referendum regelen. Mits daarbij is voldaan aan de volgende uitgangspunten:

- a. De gemeenteraad neemt het definitieve besluit nadat een referendum is gehouden;
- b. Ieder raadslid beslist zelf of hij of zij zich aan de uitslag van het referendum gebonden acht;
- c. De raad beslist of een referendum wordt gehouden.

Op 1 juli 2015 is de Wet Raadgevend Referendum in werking getreden. De wet heeft betrekking op het landelijke niveau. Qua systematiek van regelgeving is voor Hengelo aansluiting gezocht bij deze vastgestelde wetgeving.

Dit raadsvoorstel behelst een zogenaamd 'raadgevend' en 'raadplegend' referendum. In het eerste geval ligt het initiatief voor het referendum bij de kiesgerechtigden. In het tweede geval bij de gemeenteraad. Bij een raadgevend referendum wordt gestemd over een genomen raadsbesluit. Het raadplegend referendum gaat over een te nemen raadsbesluit.

De uitslag van het referendum is niet bindend. Het is een advies van de inwoners aan de gemeenteraad. Dat geeft vrijheid om de uitkomst van een referendum te duiden, bijvoorbeeld in het licht van de opkomst van de kiezers en de stemverhouding onder de kiezers. Er is een norm gesteld voor de geldigheid van het referendum. Als de opkomst van de kiesgerechtigden minder is dan de helft van de opkomst bij de jongste raadsverkiezing, wordt het referendum ongeldig verklaard.

Bij het houden van een referendum kan gebruik gemaakt worden van elektronische hulpmiddelen. In de verordening wordt geregeld dat ingezetenen gedurende een bepaalde periode hun stem kunnen uitbrengen via een persoonlijke inlog op het gemeentelijke Digid platform. Op dit moment is dat technisch nog niet zover. Dit zal naar verwachting op korte termijn veranderen. Op dit moment kunnen handtekeningen ten behoeve van verzoeken tot het houden van een referendum via DigiD worden afgehandeld. In Alkmaar en Leiden is daarmee ervaring opgedaan.

Anno 2015 is gebruikmaking van het Digid platform maatschappelijk breed aanvaard. Het overgrote deel van de belastingplichtigen in ons land doet elektronisch zijn of haar belastingaangifte, inwoners regelen via de gemeentelijke of andere overheidswebsites administratieve verplichtingen, de AOW, de zorgverzekering, etc.

Het uitbrengen van een stem bij een referendum zal vooralsnog op traditionele wijze plaatsvinden middels een stembiljet dat ingevuld wordt in een stemhokje. Om de kosten te beperken kan het aantal stembureaus klein gehouden worden. Ter aanvulling kan een mobiel stembureau worden ingericht dat de wijkcentra aandoet, stemmogelijkheden biedt in de verzorgingscentra en ouderencomplexen, e.d. De verordening biedt de mogelijkheid om het stemmen over enkele dagen te spreiden.

Een raadgevend referendum vindt plaats op initiatief van de inwoners. Daarnaast kan de gemeenteraad op eigen initiatief tot een referendum besluiten, het zogenaamde raadplegende referendum. Behalve in de initiatieffase, wijkt de werkwijze bij een referendum op initiatief van de gemeenteraad niet af van een referendum op initiatief van de inwoners. In beide gevallen beslist de raad wat te doen met de uitkomst van het referendum.

In de verordening zijn waarborgen opgenomen die misbruik van het referendum moeten voorkomen. Enerzijds hebben deze een bestuurlijk en juridisch karakter. Anderzijds geeft het de gemeenteraad ruimte om initiatieven af te wijzen die strijden met het algemeen belang of die indruisen tegen de belangen van groepen burgers van onze stad, hun vrijheid of de gerechtigheid.

Deze verordening is tot stand gekomen op initiatief van de fractie van ProHengelo in de gemeenteraad. We zien uit naar het gesprek met U over de verordening en hopen in overleg met U te kunnen komen tot een versterking van de rol van burgers in onze gemeente.

Namens de fractie van ProHengelo,

Wiert Wiertsema

(Raadslid ProHengelo)

De raad van de gemeente Hengelo gelet op artikel 149 Gemeentewet, besluit vast te stellen de

Referendumverordening Gemeente Hengelo (2015)

Artikel 1. Begripsbepalingen

In deze verordening wordt verstaan onder:

- a. raadsbesluit: een op schrift gestelde beslissing door de gemeenteraad;
- b. raadgevend referendum: stemming waarbij de kiesgerechtigden zich op eigen initiatief uitspreken over een raadsbesluit;
- c. raadplegend referendum: stemming waarbij de kiesgerechtigden zich op initiatief van de gemeenteraad uitspreken over een te nemen raadsbesluit;
- d. kiesgerechtigden: inwoners van Hengelo die op de referendumdatum stemrecht hebben voor de verkiezing van de leden van de gemeenteraad, zoals bepaald is door de Kieswet.

Artikel 2. Referendabele besluiten

Een referendum kan worden gehouden over een raadsbesluit gericht op het vaststellen van een verordening, het voornemen tot uitvoeren van een of meer concrete projecten of het maken van nieuwe beleidskeuzen. Het referendum kan ook betrekking hebben op een onderdeel van een raadsbesluit.

Uitgezonderd zijn raadsbesluiten over:

- a. individuele kwesties, zoals benoemingen, ontslagen, schorsingen, kwijtscheldingen en schenkingen;
- b. de hoogte van geldelijke voorzieningen voor ambtsdragers, gewezen ambtsdragers en hun nabestaanden;
- c. de vaststelling, wijziging of intrekking van de arbeidsvoorwaardenregeling en daaruit voortvloeiende besluiten met betrekking tot de griffier en de medewerkers van de griffie;
- d. de vaststelling van de gemeentelijke begroting en de rekening;
- e. de vaststelling van gemeentelijke tarieven en belastingen;
- f. het voor kennisgeving aannemen van notities en rapporten;
- g. deze verordening;
- h. de uitvoering van een besluit van een hoger bestuursorgaan of de wetgever waaromtrent de raad geen beleidsvrijheid heeft;
- i. onderwerpen die naar het oordeel van de raad hun grondslag vinden in een eerder genomen besluit waarover een referendum is gehouden;
- j. onderwerpen waarbij het belang van een referendum niet opweegt tegen de belangen van kwetsbare groepen in de samenleving;
- k. waarvan de raad van mening is dat andere dringende redenen aanleiding zijn om geen referendum

te houden.

Artikel 3. Samenstelling referendumcommissie

1. De raad stelt een onafhankelijke referendumcommissie in en benoemt en ontslaat haar leden.
2. De referendumcommissie bestaat uit vijf leden en kiest uit haar midden een voorzitter.
3. Voor de besluitvorming is een quorum vereist van drie leden. Bij het staken van stemmen is de stem van de voorzitter doorslaggevend.
4. De commissie wordt ondersteund door de griffier of een door de griffier aan te wijzen medewerker van de griffie.
5. De voorzitter en de leden van de commissie kunnen geen deel uitmaken van of werkzaam zijn onder verantwoordelijkheid van het gemeentebestuur.
6. De leden worden benoemd voor een periode van vier jaar. Aftredende leden kunnen eenmalig worden herbenoemd.
7. De leden kunnen te allen tijde ontslag nemen of ontslagen worden door de gemeenteraad. Zij die reglementair aftreden of ontslag hebben genomen blijven hun functie waarnemen totdat in hun opvolging is voorzien.
8. De leden van de referendumcommissie doen opgave van hun functie en nevenfuncties. Deze worden door de griffie in een openbaar register opgenomen.

Artikel 4. Taken referendumcommissie

1. De commissie heeft tot taak:
 - a. de raad en/of het college gevraagd en ongevraagd te adviseren over de uitvoering van deze verordening;
 - b. de raad een voorstel te doen voor de vraagstelling van een referendum;
 - c. de gemeenteraad te adviseren over de toepassing van artikel 5 de leden 1 en 2;
 - d. te adviseren over de objectiviteit van de door de gemeente te verstrekken voorlichting;
 - e. de raad te adviseren over de toepassing van artikel 9;
 - f. de raad te adviseren over de evaluatie van gehouden referenda en van voorstellen en verzoeken die niet tot een referendum hebben geleid.
2. De commissie adviseert voorts gevraagd en ongevraagd over aanpassingen van deze verordening en over alle overige zaken die het referendum betreffen.
3. De adviezen van de commissie zijn openbaar.

Artikel 5. Inleidend verzoek raadgevend referendum

1. Een inleidend verzoek om een referendum te houden over een raadsbesluit wordt uiterlijk drie weken na de ondertekening en publicatie van het raadsbesluit bij de raad ingediend. Het verzoek is voorzien van een dagtekening en vermeldt om welk raadsbesluit het gaat.

2. De voorzitter van de gemeenteraad kan de termijn voor de indiening van het inleidende verzoek verlengen met ten hoogste 4 weken.
3. Het inleidend verzoek wordt ondersteund door een aantal handtekeningen dat ten minste gelijk is aan de halve kiesdeler bij de laatste raadsverkiezing. Elke handtekening gaat vergezeld van een daarbij behorende naam, adres, woonplaats en geboortedatum.
4. Ondersteuningsverklaringen worden geplaatst op een daartoe door het college verstrekt standaard formulier dat ter ondertekening op het gemeentehuis ligt. Bij het plaatsen van een handtekening dient de kiesgerechtigde zich te legitimeren met een geldig identiteitsbewijs.
5. Kiesgerechtigden kunnen het ondersteuningsformulier ook invullen en ondertekenen bij de gemeente Hengelo via hun Digid account.
6. Indien het verzoek voldoet aan het bepaalde in de voorgaande leden, beslist de raad met in achtneming van artikel 2 en gehoord het advies van de referendumcommissie, of het verzoek tot het houden van een referendum kan worden ingewilligd.
7. Indien als gevolg van een raadsbesluit rechtsgevolgen optreden die strijden met de mogelijke uitkomst van een referendum, kan de raad besluiten om de uitvoering van het raadsbesluit op te schorten tot de eerstvolgende vergadering na de dag waarop het referendum wordt gehouden. Dit besluit vervalt indien de werking van artikel 6 de leden 1 en 2 niet meer van toepassing is.

Artikel 6. Het raadplegend referendum

1. De raad kan zelfstandig besluiten tot het houden van een referendum. De raad bepaalt het onderwerp van het referendum.
2. Als artikel 6 lid 1 van toepassing is bij een voorliggend raadsbesluit, wordt de stemming over het voorliggende raadsbesluit zoals dat luidt na verwerking van de aanvaarde amendementen, uitgesteld tot de eerstvolgende vergadering na de dag waarop het referendum wordt gehouden.
3. Bij toepassing van artikel 6 lid 1 zijn de artikel 2, artikel 3 en artikel 4 van overeenkomstige toepassing.

Artikel 7. Definitief verzoek

1. Indien artikel 5 lid 1 van toepassing is (raadgevend referendum) dienen kiesgerechtigden binnen zes weken na de dag dat de raad het besluit bedoeld in artikel 5 lid 6, heeft genomen, een definitief verzoek in om een referendum te houden.
2. Het definitief verzoek wordt ondersteund door een aantal handtekeningen ten minste gelijk aan 1,5 keer de kiezerdeler bij de laatste raadsverkiezing. Elke handtekening gaat vergezeld van een daarbij behorende naam, adres, woonplaats en geboortedatum.
3. De ondertekenaars van het inleidende verzoek behoeven het definitieve verzoek niet opnieuw te tekenen. Kiesgerechtigden kunnen het ondersteuningsformulier ook invullen en ondertekenen bij de gemeente Hengelo via hun Digid account.

4. Bij de toepassing van artikel 5 zijn met betrekking tot het definitieve verzoek de leden 2, 4, 5 en 6 van artikel 5 van overeenkomstige toepassing.
5. Indien het verzoek voldoet aan het bepaalde in de voorgaande leden van artikel 7, beslist de raad met in achtneming van artikel 2 en gehoord het advies van de referendumcommissie over het houden van een referendum.

Artikel 8. Datum

Het uitbrengen van een stem kan gedurende meerdere dagen plaatsvinden. De raad kan tegelijk met het besluit om een referendum te houden een datum of data vaststellen voor het referendum, gehoord het college van burgemeester en wethouders. De datumbeplating kan ook aan het college worden overgelaten.

Artikel 9 Vraagstelling

Tenzij de raad anders besluit wordt bij het referendum aan de kiesgerechtigden de vraag voorgelegd of zij vóór of tegen het raadsbesluit zijn of het onderdeel van het raadsbesluit waarop het referendum betrekking heeft. De onafhankelijke referendumcommissie adviseert de raad over de tekst die in het referendum aan de inwoners wordt voorgelegd.

Artikel 10. Budget

1. Nadat is besloten tot het houden van een referendum, stelt de raad een budget beschikbaar voor voorlichting en organisatie van het referendum.
2. Tevens stelt de raad een subsidieplafond vast voor subsidies aan de verzoekers van het referendum en aan maatschappelijke organisaties voor het organiseren van debat en publiciteit over het onderwerp waarop het referendum betrekking heeft.
3. De raad bepaalt volgens welke verdeelsleutel de subsidie over de groepen van subsidiegerechtigden wordt verdeeld.
4. Het college beslist met in achtneming van de verdeelsleutel op de aanvragen om subsidie in volgorde van ontvangst.

Artikel 11 Organisatie en uitvoering

1. Het college is belast met de organisatie en uitvoering van het referendum.
2. De burgemeester doet openbare kennisgeving van een besluit tot het houden van een referendum.
3. De stukken die op het besluit betrekking hebben liggen voor een ieder ter inzage op de gebruikelijke wijze. In de openbare kennisgeving wordt daar mededeling over gedaan.
4. Bij de organisatie en uitvoering van het referendum door het college is de Kieswet voor zoveel mogelijk van overeenkomstige toepassing, tenzij in deze verordening anders is bepaald.

Artikel 12. Procedure stemming

1. Kiesgerechtigden kunnen hun stem uitbrengen via de website van de gemeente Hengelo met gebruikmaking van hun Digid account gedurende twee dagen voorafgaand aan de datum van het referendum zodra dit technisch en financieel haalbaar is.
2. Voor zover relevant en niet strijdig met deze verordening, zijn de bepalingen uit de Kieswet van toepassing bij het aanschrijven van kiesgerechtigden, het uitbrengen van de stem en het vaststellen van de uitslag van het referendum.
3. Het college kan besluiten tot inrichting van een mobiel stembureau dat actief is gedurende twee dagen voorafgaand aan de datum van het referendum. Het mobiele stembureau bezoekt ouderencentra en wijkcentra waar de bewoners op een nader te bepalen tijdstip hun stem kunnen uitbrengen.
4. Op de referendumdag kunnen kiezers hun stem uitbrengen bij het stemlokaal in het stadhuis en in nader aan te wijzen buurthuizen, scholen of wijkcentra.

Artikel 13 Geldigheid van de uitslag

1. Het referendum is geldig indien het aantal uitgebrachte stemmen meer bedraagt dan de helft van de uitgebrachte stemmen bij de jongste raadsverkiezing.
2. De uitslag van het referendum wordt berekend op basis van de gewone meerderheid van het totale aantal uitgebrachte stemmen.
3. De gemeenteraad geeft bij een geldig referendum nauwkeurig aan hoe de uitslag van het referendum heeft meegewogen in de besluitvorming van de gemeenteraad.

Artikel 14. Strafbepalingen

Met een hechtenis van ten hoogste drie maanden of een geldboete van de tweede categorie wordt gestraft degene die:

- a. stembiljetten, volmachtbewijzen of stempassen namaakt of vervalst met het oogmerk deze als echt en onvervalst te gebruiken of door anderen te doen gebruiken;
- b. stembiljetten, volmachtbewijzen of stempassen die hij zelf heeft nagemaakt of vervalst of waarvan de valsheid of vervalsing hem, toen hij deze ontving, bekend was, opzettelijk als echt en onvervalst gebruikt of door anderen doet gebruiken, dan wel deze met het oogmerk om deze als echt en onvervalst te gebruiken of door anderen te doen gebruiken, in voorraad heeft met het oogmerk deze wederrechtelijk te gebruiken of door anderen te doen gebruiken;
- c. als gemachtigde stemt voor een persoon, wetende dat deze is overleden;
- d. bij een verkiezing door gift of belofte een kiezer omkoopt om volmacht te geven tot het uitbrengen zijn stem;
- e. stelselmatig personen aanspreekt of anderszins persoonlijk benadert ten einde hen te bewegen het formulier op hun oproepingskaart, bestemd voor het stemmen bij volmacht, te ondertekenen en deze kaart af te geven.

Artikel 15. Inwerkingtreding

Deze regeling treedt in werking op ... (datum).

Artikel 16. Citeertitel

Deze verordening wordt aangehaald als 'Referendumverordening gemeente Hengelo'. Aldus vastgesteld in de openbare raadsvergadering van ... (datum)

De voorzitter,

De griffier,

Toelichting

De verordening is geschreven vanuit de duale verhoudingen. Een referendum-verordening waarbij de mogelijkheid wordt gegeven een referendum te organiseren over een raadsbesluit is bij uitstek een instrument van de raad. De uitslag van het referendum is een advies aan de gemeenteraad. De raad en zijn individuele leden bepalen zelf hoe zwaar de uitkomst van het referendum weegt. Daarbij kan het opkomstpercentage worden meegewogen. De vereiste minimumopkomst van de kiesgerechtigden en de daarmee verbonden rechtsgeldigheid, is bedoeld als garantie aan de kiezers dat de uitslag van het referendum in de besluitvorming wordt meegewogen.

In de verordening worden diverse taken aan de raad gelaten. De organisatie en uitvoering van het referendum, nadat duidelijk is dat dit er komt, ligt bij het college van B&W.

Dat het initiatief voor het vaststellen van de verordening bij de raad ligt, neemt niet weg dat het gewenst is advies te vragen aan het college van B&W over het voornemen tot het houden van een referendum. Het college zal het raadsbesluit voorbereiden en de organisatie en uitvoering van het referendum ter hand nemen.

Artikel 1. Begripsbepalingen

Boor lid c inzake kiesgerechtigdheid is aangesloten bij de bepalingen over wie gerechtigd is tot deelname aan de raadsverkiezingen. Dit is geregeld in artikel B3 en artikel J1 van de Kieswet. Een referendum is alleen mogelijk binnen het grondgebied van de gemeente.

De overige leden behoeven geen toelichting.

Artikel 2. Referendabele besluiten

Alleen besluiten van de gemeenteraad kunnen onderwerp van een raadgevend referendum zijn. De raad kan ook zelf besluiten tot het houden van een raadplegend referendum. In dat geval bepaalt de raad wat het onderwerp is van het referendum. Eventueel kan de raad besluiten om de stemming over een raadsvoorstel uit te stellen tot de uitslag van het referendum bekend is. Bij een raadgevend referendum kan de uitvoering van een raadsbesluit worden opgeschort voor de duur van een referendum. De besluiten genomen door het college of de burgemeester zijn niet referendabel op grond van deze verordening.

Een aantal onderwerpen waarover de raad een besluit kan nemen, leent zich minder goed of niet voor een referendum. In deze verordening is een lijst met uitzonderingen opgenomen. Daarmee is het voor de burger duidelijk over welke besluiten wel of niet een referendum kan worden gehouden.

In de verordening is naast specifieke uitzonderingsgronden, ook een algemene uitzonderingsgrond opgenomen. Dit benadrukt en garandeert de beoordelingsvrijheid van de raad. De algemene uitzonderingsgrond kan bijvoorbeeld toegepast worden als sprake is van korte termijnen waarop het besluit genomen moet worden of bij directe financiële claims als gevolg van het houden van een referendum. De mogelijke uitkomst van een referendum is niet bepalend voor de vraag of een referendum mag worden gehouden. Ook niet bij mogelijke financiële gevolgen als het advies van de kiesgerechtigden wordt opgevolgd. De raad beslist immers zelf over de uitkomst van het referendum en weegt daarbij de gevolgen van het besluit.

De raad kan beslissen dat het belang van een raadgevend referendum niet opweegt tegen de verantwoordelijkheid van de raad voor kwetsbare groepen en hun plaats in de samenleving.

Artikel 3. Samenstelling referendumcommissie

Als een referendum kan worden gehouden, is het raadzaam dat een referendumcommissie wordt ingesteld. Referendum onderwerpen zijn doorgaans politiek gevoelig. Burgers zijn van mening dat de raad advies nodig heeft of binnen de gemeenteraad wordt verschillend gedacht over een (voorgenomen) raadsbesluit. Het is echter de gemeente die het referendum en de voorlichting organiseert. Een 'pettenprobleem' kan zich bij referenda voordoen en oorzaak zijn van veel discussie en misverstand. Daarom zal een onafhankelijke referendumcommissie gevraagd en ongevraagd adviseren over de organisatie en uitvoering van het referendum.

Er is gekozen voor een permanente commissie van vijf leden. Het kan zijn dat de leden van de commissie lange tijd niet bijeenkomen. Als er geen referendum-initiatief is, zal er doorgaans geen reden zijn om te vergaderen. Er is gekozen voor een qua aantal ruime commissie en niet voor een commissie van bijvoorbeeld drie personen plus plaatsvervangers. Door meer leden te benoemen dan nodig voor het quorum, wordt een oplossing gegeven in het geval één van de leden afwezig is of zich wil onthouden van deelname in verband met mogelijke belangenverstrengeling.

Artikel 4. Taken referendumcommissie

De referendumcommissie heeft diverse adviserende taken gekregen. Daarnaast wordt de onafhankelijke positie ondersteund door de mogelijkheid ongevraagd advies te geven.

De commissie adviseert bij een inleidend verzoek over de toelaatbaarheid van het onderwerp. Dit hangt samen met de in artikel 2 opgenomen onderwerpen waarover geen referendum gehouden kan worden. Verder doet zij een voorstel voor de vraagstelling van het referendum. De vraag moet eenduidig zijn en begrijpelijk voor de burgers. Wat betreft het toezicht op de objectiviteit van de verstrekte voorlichting kan gedacht worden aan een bijv. een folder en een website waar argumenten pro en contra worden genoemd.

De bevoegdheid van de commissie strekt zich niet uit tot door burgers gevoerde campagnes. De vrijheid van meningsuiting staat voorop. De commissie heeft ook een rol bij de advisering van de verdeling van de beschikbaar gestelde subsidie. Deze advisering ziet onder meer op de verdeelsleutel die wordt vastgesteld. Zo kan besloten worden dat 40 % van de subsidiegelden bestemd is voor activiteiten van voorstanders van het besluit, 40% voor tegenstanders en 20% voor neutrale/informerende activiteiten. De commissie heeft ook een rol bij de evaluatie van gehouden referenda en bij de evaluatie van referendumverzoeken welke niet tot een referendum hebben geleid. Deze taak is een logisch gevolg van de toezichthoudende taak bij het hele referendumproces.

Artikel 5. Raadgevend referendum

Kiesgerechtigden kunnen het initiatief nemen voor een referendum. Hiertoe kunnen zij een verzoek indienen. Het biedt burgers de mogelijkheid in te grijpen als hun politieke vertegenwoordigers een besluit nemen dat in hun ogen verkeerd is. Het is logisch dat burgers zelf beslissen wanneer dit noodzakelijk is.

In het model is gekozen voor een eenvoudige procedure. Het inleidend verzoek voor een referendum wordt (nadat een besluit is genomen) ingediend bij de burgemeester. Later gevolgd door een definitief verzoek. Het verzoek wordt formeel ingediend bij de burgemeester als voorzitter van de gemeenteraad. Indien de raad dat wil, kan de uitvoering van een raadsbesluit tijdelijk worden opgeschort. De raad zal hiervoor kiezen als bij het nemen van een besluit reeds duidelijk is dat een initiatief voor een referendum mag worden verwacht. De raad hoeft een dergelijk besluit niet te nemen. Anderzijds staat het niet opschorten van de uitvoering een referendum ook niet in de weg.

Het doel van het inleidend verzoek is tweeledig. De raad moet op korte termijn beslissen of een onderwerp referendabel is en niet valt onder de uitzonderingen genoemd in artikel 2. De referendumcommissie adviseert hierbij. Daarnaast moet aangetoond worden dat een onderwerp op voldoende draagvlak in de samenleving kan rekenen. Hiertoe dient een minimum aantal handtekeningen te worden overlegd.

De toets van het inleidend verzoek maakt voor de burgers snel duidelijk of het zin heeft om handtekeningen te verzamelen ter ondersteuning van het definitief verzoek.

Artikel 6. Raadplegend referendum

De raad kan zelfstandig besluiten tot het houden van een referendum. In dat geval wordt de stemming over het raadsbesluit aangehouden. Ook zonder voorliggend raadsbesluit kan besloten worden over het houden van een referendum. Bijvoorbeeld op initiatief van een of meer leden van de raad. Behalve in de initiatieffase wijken de procedures voor een raadgevend en een raadplegend referendum niet af van elkaar.

Handtekeningenlijsten referendum verzoeken

Bij het verzamelen van de handtekening voor verzoeken tot het houden van een referendum kan worden gekozen voor een 'haal' of een 'breng' systeem. In het eerste geval wordt het ophalen van de vereiste handtekeningen aan de initiatiefnemers overgelaten. In het tweede geval dienen kiesgerechtigden hun handtekening te plaatsen op daarvoor aangewezen plaatsen, zoals de publieksbalie in het gemeentehuis of via een Digid account bij de gemeente.

Uit de evaluatie van de Tijdelijke Referendum Wet blijkt dat een groot nadeel van het haalsysteem is dat de controle op handtekeningen door de gemeente een tijdrovend karwei is dat door onvolledig ingevulde lijsten veel handtekeningen, veel ondersteuningsverklaringen ongeldig moeten worden verklaard.

In deze verordening is gekozen voor het brengsysteem op het gemeentehuis zodat direct de identiteit (kiesgerechtigdheid) van de ondertekenaar gecontroleerd worden aan de hand van het GBA of de vereisten van de Digid.

Om de controle op de kiesgerechtigdheid zo makkelijk mogelijk te maken is net als bij andere verkiezingen een legitimatieplicht opgenomen. Dit is voor een burger niet extra belastend, gezien de wettelijke identificatieplicht heeft een burger dit bij zich. Het is uiteraard mogelijk om op andere plaatsen in de gemeente handtekeningen te laten zetten. Gezien de controle op identiteit ligt het voor de hand om aan de gemeente gebonden openbare instellingen zoals de wijkcentra, de brandweerkazerne of openbare bibliotheek te kiezen.

Bij het controleren van de handtekeningen moet beoordeeld worden of diegenen die de ondersteuningsverklaring indient op dat moment kiesgerechtigd is voor de raadsverkiezingen. Immers bij het zetten van de handtekening is nog niet bekend of en zo ja wanneer het referendum gehouden wordt en

kan dus niet gewerkt kan worden met een apart bestand van kiesgerechtigden voor het referendum. Door de identificatie verplichting zal het aantal afgekeurde ondersteuningsverklaringen gering zijn.

Stemmen via Digid geeft geen legitimatieproblemen daar de inlogcodes alleen bekend zijn bij de kiesgerechtigde en direct kan worden getoetst of aan alle overige vereisten is voldaan. Stemmen ronselen ligt niet voor de hand in dit systeem omdat de burger met het afgeven van zijn DigiD tevens al zijn financiële en persoonlijke gegevens zou overhandigen die vastliggen bij de belastingdienst en andere overheidsloketten. Op dit moment zijn gemeenten nog niet zover dat digitaal kan worden gestemd. Een van de problemen is de coördinatie tussen het digitaal stemmen en het fysiek uitbrengen van de stem. Op dit moment kan niet gelijktijdig elektronisch en fysiek worden gestemd. Zodra de problemen zijn opgelost, staat deze verordening het digitaal stemmen toe.

De fysieke handtekeningen moeten worden geplaatst op van gemeentewege verstrekte lijsten. Of er vindt digitale ondertekening plaats. Op basis van artikel 4:4 Awb (aanvraagformulier beschikkingen) heeft de gemeente de bevoegdheid om een formulier voor het aanvragen en het verstrekken van gegevens vast te stellen fysiek en digitaal. Het inleidend verzoek is te beschouwen als een aanvraag in de zin van de Awb.

Wat betreft de procedure van het inleidend verzoek en het definitieve verzoek moesten termijnen worden vastgesteld waarbinnen de handtekeningen moeten worden ingeleverd. Gekozen voor is voor relatief korte termijn (drie weken en zes weken) om tempo te houden en actueel te blijven. De uitvoering van een raadsbesluit kan op deze termijn worden afgesteld, mocht zich een referendum-initiatief hebben aangekondigd. Eventueel kan de termijn van drie weken worden verlengd door de burgemeester. De initiatiefnemers van een inleidend verzoek kunnen hierom vragen. De gemeente kan ook zelf tot verlening van de termijn besluiten. Bijvoorbeeld omdat meer tijd nodig is voor interne voorbereiding.

Drempels bij verzoek raadgevend referendum

Bij de hoogte van de drempel die wordt gesteld ten aanzien van het inleidend verzoek om een referendum, kan worden aangesloten bij de voorstellen van de commissie Biesheuvel over een referendum op decentraal niveau. De commissie ging uit van 50% van de kiesdeler van de laatst gehouden verkiezing van de raad. De commissie achtte de hoogte van deze drempel niet te hoog om een verzoek tot referendum onmogelijk te maken, maar wel hoog genoeg om te voorkomen dat een referendum wordt aangevraagd dat te weinig draagvlak vindt onder de bevolking.

In de Wet Raadplegend Referendum is landelijk gekozen voor 10.000 handtekening voor een inleidend verzoek en 300.000 handtekening voor een definitief verzoek. Daarbij gaat het dus om circa 0,07% van het aantal kiesgerechtigden in Nederland, respectievelijk 2,36%. Vertaald naar Hengelo zou dit betekenen dat circa 40 kiezers voldoende zijn om een inleidend verzoek in te dienen. Dat aantal wordt door de indieners van de referendumverordening te laag geacht. In de verordening is derhalve gekozen voor de oplossing van de commissie Biesheuvel. In Hengelo komt dat neer op ruim 500 personen. Voor het definitieve verzoek wordt aangesloten bij de landelijke norm. Deze vertaalt zich in circa 1,5x de kiesdeler bij de laatste raadsverkiezing. Dit is in Hengelo momenteel ruim 1500 personen.

Beslissing inleidend verzoek

De raad dient na advies van de referendumcommissie te besluiten of een referendum zou kunnen plaatsvinden. Daarbij wordt gekeken naar of het verzoek voldoende wordt ondersteund. Daarna volgt de inhoudelijke toets. Kan op grond van de verordening (artikel 2) worden gerefereerd?

Het besluit van de raad op het inleidend verzoek is een besluit in de zin van de AWB. Hiertegen staat bezwaar en beroep open.

Toepassing elektronische handtekening en DigiD

Een bestuursorgaan kan op grond van afdeling 2.3 AWB de elektronische weg openstellen voor referendumverzoeken. Aan het gebruik van de elektronische weg kan het bestuurorgaan nadere eisen stellen. De elektronische weg voor referendumverzoeken komt naast en niet in plaats van de conventionele weg.

Bij het zetten van een handgeschreven handtekening ter ondersteuning van een referendumverzoek heeft de handtekening verschillende functies. Deze dient ter authenticatie en identificatie (vaststellen van de identiteit van een persoon) en om de wilsuiting vast te leggen (van belang in het kader van rechtsgevolg en of bewijsvoering). Deze functies zijn ook via de elektronische handtekening te bewerkstelligen.

Er zijn diverse niveaus van elektronische handtekeningen. Het verschil zit hem in de waarborgen waarmee de handtekening is omkleed (authenticatie). De keuze voor Digid is de betrouwbaarheid van de handtekening optimaal omdat deze is gerelateerd aan de verantwoordelijkheid van het bestuursorgaan (art 2:15, derde lid Awb).

DigiD is een gemeenschappelijk authenticatie-systeem van de Nederlandse overheid. DigiD verifieert in dat geval iemands identiteit. DigiD kan worden gebruikt als elektronische handtekening. Hierbij geldt dat het bestuursorgaan verantwoordelijk is voor de keuze van niveau van elektronische handtekening voor een referendumverzoek en dient dit te regelen in haar beleid en de gebruiksvoorwaarden richting de gebruikers (kiesgerechtigden). Het bestuursorgaan dient onder meer zorg te dragen voor de "logische associatie" tussen de ondertekenaar en de elektronische handtekening, vervolgens de elektronische handtekening en het in te vullen formulier. Bovendien dient het bestuursorgaan gebruikers te informeren wanneer sprake is van authenticatie en wanneer van het plaatsen van een elektronische handtekening. Burgers doen dit nu al bij hun belastingaangifte. Elke aangifte dient ondanks authenticatie afzonderlijk te worden ondertekend. In de praktijk verloopt dit uitermate soepel.

Het gebruik van DigiD zou voor burgers die over deze handtekening beschikken drempelverlagend kunnen werken. Voor hen is het eenvoudiger een referendumverzoek te ondersteunen via enkele handelingen op de computer dan om naar het gemeentehuis te gaan om een handtekening te zetten.

De gemeente zal de ondersteuningsverklaringen en stemmen afgelegd via Digid controleren op kiesgerechtigdheid (woont deze persoon in de gemeente, is deze oud genoeg, zijn er ontzeggingen, etc.). Elektronische en geautomatiseerde toetsing kost echter veel minder tijd dan fysieke legitimatie en toetsing.

Artikel 7. Definitief verzoek

Als de raad van mening is dat het onderwerp referendabel is, zijn de initiatiefnemers weer aan bod. Zij moeten een verzoek doen tot het houden van een referendum en voldoende ondersteunende handtekeningen verzamelen. De procedure is in grote lijnen gelijk aan die bij het inleidende verzoek. De raad controleert of er voldoende (geldige) handtekeningen zijn verzameld. De toelaatbaarheid van het onderwerp is al eerder in de procedure getoetst. De raad heeft nog steeds de ruimte om nee te zeggen tegen het verzoek, niettemin is waarschijnlijk dat een voldoende aantal handtekeningen zal leiden tot een positief besluit over het houden van het referendum. Inwoners die hun handtekening hebben gezet onder een inleidend verzoek tot het houden van een referendum tellen automatisch mee als ondertekenaars van het definitieve verzoek.

Artikel 8. Datum

Het vaststellen van de datum waarop het referendum zal worden gehouden is voorbehouden aan de raad. Het kan om praktische redenen aan het college worden gelaten als onderdeel van het raadsbesluit. Van

belang is dat er voldoende tijd is om het referendum te organiseren (stemlokalen huren, bemensing stembureaus, drukwerk etc.) en dat er enige ruimte is om vakantie-perioden (juli/augustus, december/januari) te overbruggen omdat deze niet geschikt zijn voor het houden van een referendum.

De datum kan vallen op een dag waarop tevens andere verkiezingen worden gehouden, maar dat hoeft niet het geval te zijn. Het combineren van verkiezingen is praktisch omdat de kiesgerechtigden niet twee maal naar de stembus hoeven te komen. Ook zorgt een combinatie doorgaans voor een hogere opkomst en draagt bij aan een reductie van de kosten van een referendum. Uiteraard kunnen er ook meerdere referenda op dezelfde dag plaatsvinden.

Artikel 9. Vraagstelling

De raad beslist of een referendum wordt gehouden en stelt ook de vraagstelling vast. Aan de kiezer wordt dan de vraag voorgelegd of hij of zij vóór of tegen een (voorgenomen) raadsbesluit is of een ander voorstel dat door de raad aan de kiezer wordt voorgelegd. De vraagstelling moet voldoende duidelijk zijn. De referendumcommissie heeft tot taak hierover adviseren. Het is mogelijk om de vraagstelling tevens op te nemen op de stempas/oproepkaart.

Artikel 10. Budget

Er kan jaarlijks een vast bedrag op de begroting worden opgenomen voor het organiseren van referenda of er kan per referendum een budget worden vastgesteld. Hier is gekozen voor het laatste. Naast een bedrag voor de organisatie van het referendum, zal de voorlichting geld kosten. Dit betreft zowel de voorlichting door de gemeente zelf (uitleg over een raadsbesluit of het voorgelegde voorstel) als de voorlichting door verschillende belangengroeperingen waaronder de initiatiefnemers van het referendum.

De referendumcommissie heeft een adviserende rol. Zowel bij de totstandkoming van de beleidsregels op grond waarvan de subsidies kunnen worden verstrekt als de toekenning van de subsidies zelf.

Artikel 11. Uitvoering

Het feit dat het college is belast met de uitvoering, volgt uit de Gemeentewet (artikel 160, eerste lid onder b). Tot de organisatie behoren diverse taken, zowel de voorlichting over het onderwerp waarover het referendum gaat, als de inrichting en bemensing van de stemlokalen en het drukken van de stembiljetten en oproepkaarten/stempassen.

Artikel 12. Procedure stemming

Het ligt voor de hand om voor de procedures rond de stemming aan te sluiten bij de gang van zaken bij de raadsverkiezingen en dit niet allemaal opnieuw per verordening te regelen. Vandaar dat de Kieswet en het Kiesbesluit van overeenkomstige toepassing zijn voorzover relevant. Bij twijfel beslist de raad. De kiesprocedure omvat het hele proces. De termijn waarop bij de kiesgerechtigden de oproepkaart/stempas voor het referendum bezorgd dient te zijn tot de werkwijze in het stembureau en de vaststelling en bekendmaking van de uitslag.

Artikel 13. Geldigheid van de uitslag

Als de opkomst van de kiezer de helft plus 1 van de opkomst bij de jongste raadsverkiezing, is de uitslag van het referendum rechtsgeldig. Bij landelijke referenda geldt een opkomstpercentage van 30%. Dat komt in de praktijk iets hoger uit dan de Hengelse norm.

Het percentage kan lager zijn dan het gemiddelde opkomstpercentage bij de raadsverkiezingen, maar

moet hoog genoeg zijn om een drempel op te werpen. Op deze wijze komen alleen onderwerpen aan de orde die voor een redelijk deel van de bevolking als van belang worden beschouwd, zonder dat het praktisch onmogelijk is een geldige uitslag te verkrijgen. De drempel is tevens een garantie aan de kiezers dat de uitslag van het referendum wordt meegewogen. Bovendien dient de gemaakte afweging door de gemeenteraad te worden verantwoord.

De beoordeling van de uitslag is aan de raad. Opkomstpercentage kan daarbij een rol spelen. Maar ook de uitslag zelf. Een uitslag “50% voor en 50% tegen” zal anders worden verstaan dan een uitslag “30% voor en 70% tegen”, mede in het licht van de kiezersopkomst.

Artikel 14. Strafbepalingen

Op grond van artikel 154 van de Gemeentewet kan de raad op overtreding van een verordening straf stellen. Voor het bepalen van wat strafbaar is, is aangesloten bij de Kieswet, hoofdstuk Z.

Artikel 15. Inwerkingtreding

Dit artikel spreekt voor zich.

Artikel 16. Citeertitel

Dit artikel spreekt voor zich.

² Advies over initiatiefwetsvoorstel van de leden Dubbelboer, Duyvendak en Van der Ham inzake raadgevend referendum (30372), 13 maart 2006

³ Kenmerk 2009-0000134092

Raadsvoorstel Referendumverordening Gemeente Hengelo (2017)

Aan de leden van de gemeenteraad van Hengelo

1 juni 2017

Geachte raadsleden,

De fractie van ProHengelo heeft het initiatief genomen voor het vaststellen van een Referendumverordening voor de gemeente Hengelo. Zo'n verordening is een nog ontbrekend instrument in onze democratische gereedheidskist. De verordening is gebaseerd op artikel 149 van de gemeentewet. Bronnen waarvan gebruikt is gemaakt zijn o.a. voorstellen van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG 2009), de landelijke wet- en regelgeving en de verordeningen van de gemeenten Utrecht en Middelburg.

De inzet is om een verordening op te stellen die past bij de gemeente Hengelo.

Gemeenten mogen zelf bepalen hoe ze het referendum regelen. Mits daarbij is voldaan aan de volgende uitgangspunten:

- a. De gemeenteraad neemt het definitieve besluit nadat een referendum is gehouden;
- b. Ieder raadslid beslist zelf of hij of zij zich aan de uitslag van het referendum gebonden acht;
- c. De raad beslist of een referendum wordt gehouden.

Op 1 juli 2015 is de Wet Raadgevend Referendum in werking getreden. De wet heeft betrekking op het landelijke niveau. Qua systematiek van regelgeving is voor Hengelo aansluiting gezocht bij deze vastgestelde wetgeving. Drempels zijn echter aangepast omdat deze getalsmatig niet aansluiten op de landelijke uitgangspunten. Aanvullend is het burgerinitiatief - de mogelijkheid voor burgers om het initiatief te nemen voor een referendum over een zelf gekozen onderwerp - in de verordening opgenomen.

Dit raadsvoorstel behelst een zogenaamd 'raadgevend' en 'raadplegend' referendum. In het eerste geval ligt het initiatief voor het referendum bij de kiesgerechtigden. Bij een raadgevend referendum wordt gestemd over een raadsbesluit of een burgerinitiatief. Het raadplegend referendum gaat over een te nemen raadsbesluit dat de gemeenteraad aan de bevolking wil voorleggen. Behalve in de initiatieffase, wijkt de werkwijze bij een referendum op initiatief van de gemeenteraad niet af van een referendum op initiatief van de inwoners.

De uitslag van het referendum is niet bindend op grond van de Nederlandse wet en regelgeving. Het is een advies van de inwoners aan de gemeenteraad. Dat geeft vrijheid om de uitkomst van een referendum te duiden, bijvoorbeeld in het licht van de opkomst van de kiezers en de stemverhouding onder de kiezers. Daarbij kan vooraf een norm worden gesteld (zie artikel 13 mogelijkheid 1) of de raad maakt daarbij een eigen afweging (mogelijkheid 2). Het is aan de gemeenteraad om hieruit een keuze te maken.

Het uitbrengen van een stem bij een referendum zal plaatsvinden middels een stembiljet dat ingevuld wordt in een stembokje.

In de verordening zijn waarborgen opgenomen die misbruik van het referendum moeten voorkomen. Enerzijds hebben deze een bestuurlijk en juridisch karakter. Anderzijds geeft het de gemeenteraad ruimte om initiatieven af te wijzen die strijden met het algemeen belang of die indruisen tegen de belangen van groepen burgers van onze stad, hun vrijheid of de gerechtigheid.

De verordening is een initiatief van de fractie van ProHengelo in de gemeenteraad. Het voorstel is mede vormgegeven in overleg met de fracties van SP en D66.

We zien uit naar het gesprek met U over de verordening en hopen in overleg met U te kunnen komen tot een versterking van de positie van burgers in onze gemeente.

Namens de fractie van ProHengelo,

Wiert Wiertsema

(Raadslid ProHengelo)

Referendumverordening Gemeente Hengelo (2017)

Artikel 1. Begripsbepalingen

In deze verordening wordt verstaan onder:

- a. raadsbesluit: een op schrift gestelde beslissing door de gemeenteraad;
- b. raadgevend referendum: stemming waarbij de kiesgerechtigden zich op eigen initiatief uitspreken over een raadsbesluit;
- c. raadplegend referendum: stemming waarbij de kiesgerechtigden zich op initiatief van de gemeenteraad uitspreken over een te nemen raadsbesluit;
- d. burgerinitiatief: referendum waarbij de kiezers zich uitspreken over een door de initiatiefnemers te bepalen voorstel;
- e. kiesgerechtigden: degenen die op de dag van het raadsbesluit tot het houden van een referendum ingezetenen zijn van de gemeente Hengelo en op de dag van de stemming de leeftijd van achttien jaar hebben bereikt;
- f. Inleidend verzoek: eerste aanvraag van burgers tot het houden van een referendum over een genomen raadsbesluit of een door hen aangedragen onderwerp;
- g. Definitief verzoek: tweede aanvraag van burgers tot het houden van een referendum over een genomen raadsbesluit of een door hen aangedragen onderwerp.

Artikel 2. Referendabele besluiten

Een referendum kan worden gehouden over een raadsbesluit of een onderdeel daarvan, gericht op het vaststellen van een verordening, het voornemen tot uitvoeren van een of meer concrete projecten, het maken van nieuwe beleidskeuzen of betrekking hebben op een voorstel dat door de initiatiefnemers van een referendum wordt bepaald.

Uitgezonderd zijn raadsbesluiten over:

- a. individuele kwesties, zoals benoemingen, ontslagen, schorsingen, kwijtscheldingen en schenkingen;
- b. de hoogte van geldelijke voorzieningen voor ambtsdragers, gewezen ambtsdragers en hun nabestaanden;
- c. de vaststelling, wijziging of intrekking van de arbeidsvoorwaardenregeling en daaruit voortvloeiende besluiten met betrekking tot de griffier en de medewerkers van de griffie;
- d. de vaststelling van de gemeentelijke begroting en de rekening;
- e. de vaststelling van gemeentelijke tarieven en belastingen;
- f. het voor kennisgeving aannemen van notities en rapporten;
- g. deze verordening;

- h. de uitvoering van een besluit van een hoger bestuursorgaan of de wetgever waaromtrent de raad geen beleidsvrijheid heeft;
- i. onderwerpen die hun grondslag vinden in een eerder genomen besluit waarover een referendum is gehouden, of kon worden gehouden, tenzij de gemeenteraad anders beslist;
- j. onderwerpen waarvan de raad van mening is dat andere dringende redenen aanleiding zijn om geen referendum te houden.

Artikel 3. Samenstelling referendumcommissie

- 1. De raad stelt een onafhankelijke referendumcommissie in. De raad benoemt en ontslaat haar leden.
- 2. De referendumcommissie bestaat uit vijf leden en kiest uit haar midden een voorzitter.
- 3. Voor de besluitvorming is een quorum vereist van drie leden. Bij het staken van stemmen is de stem van de voorzitter doorslaggevend.
- 4. De commissie wordt ondersteund door de griffier of een door de griffier aan te wijzen medewerker van de griffie.
- 5. De voorzitter en de leden van de commissie kunnen geen deel uitmaken van het gemeentebestuur of functies vervullen onder verantwoordelijkheid van het gemeentebestuur.
- 6. De leden worden benoemd voor een periode van vier jaar. Aftredende leden kunnen eenmalig worden herbenoemd.
- 7. De leden kunnen te allen tijde ontslag nemen of ontslagen worden door de gemeenteraad. Zij die reglementair aftreden of ontslag hebben genomen blijven hun functie waarnemen totdat in hun opvolging is voorzien.
- 8. De leden van de referendumcommissie doen opgave van hun functie en nevenfuncties. Deze worden door de griffie in een openbaar register opgenomen.
- 9. De raad een profielschets vast. Namens de raad neemt de voorzitter van het presidium of een plaatsvervanger deel aan de selectie en voordracht van de kandidaten.
- 10. De leden van de referendumcommissie ontvangen een vergoeding zoals voor commissieleden is vastgelegd in de verordening rechtspositie wethouders, raadsleden en commissieleden.

Artikel 4. Taken referendumcommissie

- 1. De commissie heeft tot taak:
 - a. de raad en/of het college gevraagd en ongevraagd te adviseren over de uitvoering van deze verordening;
 - b. de raad een voorstel te doen voor de vraagstelling van een referendum;
 - c. de gemeenteraad te adviseren over de toepassing van artikel 5 de leden 1 en 2; te adviseren ingevolge artikel 5 lid 8.
 - d. te adviseren over de objectiviteit van de door de gemeente te verstrekken voorlichting;

- e. vervallen
 - f. de raad te adviseren over de evaluatie van gehouden referenda en van voorstellen en verzoeken die niet tot een referendum hebben geleid;
 - g. De raad te adviseren over de toepassing van artikel 10 leden 2 en 3.
2. De commissie adviseert voorts gevraagd en ongevraagd over aanpassingen van deze verordening en over alle overige zaken die het referendum betreffen.
 3. De adviezen van de commissie zijn openbaar.

Artikel 5. Inleidend verzoek

1. Voor het houden van een referendum over een raadsbesluit of een burgerinitiatief wordt een inleidend verzoek ingediend bij de raad. Als het inleidend verzoek betrekking heeft op een genomen raadsbesluit wordt het verzoek uiterlijk drie weken na de ondertekening en publicatie van het raadsbesluit bij de raad ingediend. Het verzoek is voorzien van een dagtekening en vermeldt om welk raadsbesluit het gaat.
2. De voorzitter van de gemeenteraad kan op verzoek van de initiatiefnemers de termijn voor de indiening van het inleidende verzoek verlengen met ten hoogste 3 weken.
3. Een inleidend verzoek voor een raadgevend referendum door kiesgerechtigden of overeenkomstig een burgerinitiatief wordt ondersteund door een aantal handtekeningen dat ten minste gelijk is aan de halve kiesdeler bij de laatste raadsverkiezing. Elke handtekening gaat vergezeld van een daarbij behorende naam, adres, woonplaats en geboortedatum.
4. Ondersteuningsverklaringen voor een raadgevend referendum of een burgerinitiatief worden geplaatst op een daartoe door het college verstrekt standaard formulier dat ter ondertekening op het gemeentehuis ligt. Bij het plaatsen van een handtekening dient de kiesgerechtigde zich te legitimeren met een geldig identiteitsbewijs.
5. Kiesgerechtigden kunnen het ondersteuningsformulier ook invullen en ondertekenen bij de gemeente Hengelo via hun Digid account.
6. Indien het verzoek voldoet aan het bepaalde in de voorgaande leden, beslist de raad met in achtneming van artikel 2 en gehoord het advies van de referendumcommissie, of het verzoek tot het houden van een referendum of burgerinitiatief wordt ingewilligd.
7. Indien als gevolg van een raadsbesluit rechtsgevolgen optreden die strijden met de mogelijke uitkomst van een referendum of burgerinitiatief, kan de raad besluiten om de uitvoering van het raadsbesluit op te schorten tot de eerstvolgende vergadering na de dag waarop het referendum of burgerinitiatief wordt gehouden.
8. Burgers die overwegen een inleidend verzoek te doen voor het houden van een referendum of burgerinitiatief, kunnen advies vragen aan de referendumcommissie en/of de griffier van de gemeenteraad over de toepassing van deze referendumverordening.

Artikel 6. Het raadplegend referendum

1. De raad kan zelfstandig besluiten tot het houden van een referendum. De raad bepaalt het onderwerp van het referendum.
2. Als artikel 6 lid 1 van toepassing is bij een voorliggend raadsbesluit, wordt de stemming over het voorliggende raadsbesluit zoals dat luidt na verwerking van de aanvaarde amendementen, uitgesteld tot de eerstvolgende vergadering na de dag waarop het referendum wordt gehouden.
3. Bij toepassing van artikel 6 lid 1 zijn de artikel 2, artikel 3 en artikel 4 van overeenkomstige toepassing.

Artikel 7. Definitief verzoek

1. Indien artikel 5 lid 1 van toepassing is (raadgevend referendum of burgerinitiatief) dienen kiesgerechtigden binnen zes weken na de dag dat de raad het besluit bedoeld in artikel 5 lid 6, heeft genomen, een definitief verzoek in om een referendum te houden.
2. Het definitief verzoek wordt ondersteund door een aantal handtekeningen van kiesgerechtigden ten minste gelijk aan 3 maal de kiezerdeler bij de laatste raadsverkiezing. Elke handtekening gaat vergezeld van een daarbij behorende naam, adres, woonplaats en geboortedatum.
3. De ondertekenaars van het inleidende verzoek behoeven het definitieve verzoek niet opnieuw te tekenen. Kiesgerechtigden kunnen het ondersteuningsformulier ook invullen en ondertekenen bij de gemeente Hengelo via hun Digid account.
4. Bij de toepassing van artikel 7 zijn met betrekking tot het definitieve verzoek de leden 2, 4 en 5 van artikel 5 van overeenkomstige toepassing.
5. Indien het definitief verzoek naar het oordeel van het college en gehoord de referendumcommissie, voldoet aan het bepaalde in de voorgaande leden van artikel 7, zal het referendum plaatsvinden. Indien naar het oordeel van het college niet wordt voldaan aan de bepalingen in artikel 7 of bij een tegengesteld advies van de referendumcommissie, beslist de raad.

Artikel 8. Datum

De raad beslist over de datum waarop het referendum wordt gehouden. Het referendum kan plaats vinden tegelijk met een landelijke, provinciale, gemeenteraad, Europese verkiezing, of gelijktijdig met een ander referendum. De raad kan de datumbepaling overlaten aan het college van Burgemeester en Wethouders.

Artikel 9 Vraagstelling

Tenzij de raad anders besluit wordt bij het referendum aan de kiesgerechtigden de vraag voorgelegd of zij vóór of tegen het raadsbesluit zijn, of het onderdeel van het raadsbesluit waarop het referendum betrekking heeft, of voor of tegen het voorstel dat middels het burgerinitiatief aan de bevolking wordt voorgelegd. De onafhankelijke referendumcommissie adviseert de raad over de tekst die aan de inwoners wordt voorgelegd. De raad stelt de tekst vast.

Artikel 10. Budget

1. Nadat is besloten tot het houden van een referendum of burgerinitiatief, stelt de raad een budget beschikbaar voor de organisatie van het referendum;
2. De raad stelt een budget beschikbaar voor voorlichting en communicatie over het voorstel dat aan de bevolking wordt voorgelegd;
3. De raad besluit over de verdeling van het budget over de voor- en tegenstanders van het voorstel dat aan de bevolking wordt voorgelegd;
4. Het college besluit over de toekenning van subsidie gehoord het advies van de Referendumcommissie.

Artikel 11 Organisatie en uitvoering

1. Het college is belast met de organisatie en uitvoering van het referendum of burgerinitiatief.
2. De burgemeester doet openbare kennisgeving van een besluit tot het houden van een referendum of burgerinitiatief.
3. De stukken die op het besluit betrekking hebben liggen voor een ieder ter inzage op de gebruikelijke wijze. In de openbare kennisgeving wordt daar mededeling over gedaan.
4. Bij de organisatie en uitvoering van het referendum of burgerinitiatief door het college is de Kieswet voor zoveel mogelijk van overeenkomstige toepassing, tenzij in deze verordening anders is bepaald.

Artikel 12. Procedure stemming

Voor zover mogelijk en niet strijdig met deze verordening, zijn de bepalingen uit de Kieswet van toepassing bij het aanschrijven van kiesgerechtigden, het uitbrengen van de stem en het vaststellen van de uitslag van het referendum of burgerinitiatief.

Artikel 13. De uitslag van het referendum of burgerinitiatief

Mogelijkheid 1

1. De gemeenteraad beslist over de uitslag van het referendum indien het aantal uitgebrachte stemmen meer bedraagt dan de helft van de uitgebrachte stemmen bij de jongste raadsverkiezing;
2. Als het aantal stemmen meer bedraagt dan de helft van de uitgebrachte stemmen bij de jongste raadsverkiezing, wordt de uitslag van het referendum in de raad geagendeerd binnen 4 weken na de dag waarop het referendum is gehouden;
3. De gemeenteraad geeft nauwkeurig aan hoe de uitslag van het referendum heeft meegewogen in de besluitvorming van de gemeenteraad.

4. De uitslag van het referendum wordt berekend op basis van een gewone meerderheid van het totale aantal uitgebrachte stemmen.

Artikel 13

Mogelijkheid 2

1. De gemeenteraad beslist over de uitslag van het referendum;
2. De uitslag van het referendum wordt in de raad geagendeerd binnen 4 weken na de dag waarop het referendum is gehouden;
3. De gemeenteraad geeft nauwkeurig aan hoe de uitslag van het referendum heeft meegewogen in de besluitvorming van de gemeenteraad.
4. De uitslag van het referendum wordt berekend op basis van een gewone meerderheid van het totale aantal uitgebrachte stemmen.

Artikel 14. Strafbepalingen

Met een hechtenis van ten hoogste drie maanden of een geldboete van de tweede categorie wordt gestraft degene die:

- a. stembiljetten, volmachtbewijzen of stempassen namaakt of vervalst met het oogmerk deze als echt en onvervalst te gebruiken of door anderen te doen gebruiken;
- b. stembiljetten, volmachtbewijzen of stempassen die hij zelf heeft nagemaakt of vervalst of waarvan de valsheid of vervalsing hem, toen hij deze ontving, bekend was, opzettelijk als echt en onvervalst gebruikt of door anderen doet gebruiken, dan wel deze met het oogmerk om deze als echt en onvervalst te gebruiken of door anderen te doen gebruiken, in voorraad heeft met het oogmerk deze wederrechtelijk te gebruiken of door anderen te doen gebruiken;
- c. als gemachtigde stemt voor een persoon, wetende dat deze is overleden;
- d. bij een verkiezing door gift of belofte een kiezer omkoopt om volmacht te geven tot het uitbrengen zijn stem;
- e. stelselmatig personen aanspreekt of anderszins persoonlijk benadert ten einde hen te bewegen het formulier op hun oproepingskaart, bestemd voor het stemmen bij volmacht, te ondertekenen en deze kaart af te geven.

Artikel 15. In werking treding

Deze regeling treedt in werking onmiddellijk nadat de raad de leden van de referendumcommissie in functie heeft benoemd.

Artikel 16. Citeertitel

Deze verordening wordt aangehaald als 'Referendumverordening gemeente Hengelo'. Aldus vastgesteld in de

openbare raadsvergadering van ... (datum)

De voorzitter,

De griffier,

Toelichting

De verordening is geschreven vanuit de duale verhoudingen. Een referendum-verordening waarbij de mogelijkheid wordt gegeven een referendum te organiseren over een raadsbesluit of burgerinitiatief, is bij uitstek een instrument van de raad. De uitslag is een advies aan de gemeenteraad. De raad en zijn individuele leden bepalen zelf en ieder voor zich hoe zij de uitkomst van het referendum wegen. Daarbij kan het opkomstpercentage worden meegewogen. De vereiste minimumopkomst van de kiesgerechtigden en de daarmee verbonden agendering van het resultaat van het referendum in de gemeenteraad, is bedoeld als garantie aan de kiezers dat de uitslag van het referendum in de besluitvorming wordt meegewogen.

In de verordening worden diverse taken aan de raad gelaten. De organisatie en uitvoering van het referendum vanaf de initiatieffase ligt bij het college van B&W. Het college zal raadsbesluiten over het referendum voorbereiden.

Artikel 1. Begripsbepalingen

Door lid e inzake kiesgerechtheid is aangesloten bij de bepalingen over wie gerechtigd is tot deelname aan de raadsverkiezingen. Dit is geregeld in artikel B3 en artikel J1 van de Kieswet. Een referendum is alleen mogelijk binnen het grondgebied van de gemeente. De overige leden van artikel 1 behoeven geen toelichting.

Artikel 2. Referendabele besluiten

Besluiten van de gemeenteraad kunnen onderwerp van een referendum zijn, evenals voorstellen van burgers. De raad kan ook zelf besluiten tot het houden van een referendum. In dat geval bepaalt de raad in eigen kring wat het onderwerp is van het referendum. De raad heeft daarbij de mogelijkheid om de stemming over een raadsvoorstel uit te stellen tot de uitslag van het referendum bekend is. Bij raadgevende referenda kan de uitvoering van een raadsbesluit worden opgeschort voor de duur van het referendum. Besluiten van het college of de burgemeester zijn niet referendabel op grond van deze verordening.

Een aantal onderwerpen waarover de raad een besluit kan nemen leent zich niet of minder goed voor een referendum. In deze verordening is een lijst met uitzonderingen opgenomen. Daarmee is het voor de burger duidelijk over welke besluiten wel of niet een referendum kan worden gehouden.

Ten aanzien van artikel 2 lid i wordt vastgesteld dat sprake kan zijn van een groeiproces ten aanzien van de vraag of een voorstel of raadsbesluit referendabel is of niet. Om ruimte te bieden aan dit groeiproces heeft de gemeenteraad altijd de mogelijkheid om in afwijking van deze bepaling een referendum toe te staan.

In de verordening is onder lid k een algemene uitzonderingsgrond opgenomen voor het weigeren van een referendum, naast specifieke uitzonderingsgronden. Dit benadrukt en garandeert de beoordelingsvrijheid van de raad. De algemene uitzonderingsgrond kan bijvoorbeeld toegepast worden als sprake is van te korte termijnen waarop een besluit genomen moet worden, grote investeringen die reeds zijn gedaan of als grote financiële claims het gevolg zijn van het houden van een referendum. De mogelijke uitkomst van een referendum mag nimmer bepalend zijn voor de vraag of een referendum zal worden gehouden. Ook niet als het opvolgen van het advies van de kiesgerechtigden grote financiële gevolgen heeft. De raad beslist immers zelf over de uitkomst van het referendum en weegt daarbij de gevolgen van het besluit. De referendumcommissie adviseert de raad over de toepassing van de uitzonderingsgronden.

De raad kan beslissen (lid j) dat het belang van een referendum niet opweegt tegen de verantwoordelijkheid van de raad voor kwetsbare groepen en hun plaats in de samenleving. Ook deze

uitzonderingsgrond is algemeen geformuleerd om zich wijzigende oordeelsvorming in de beoordeling te laten meewegen.

Referendumcommissie

Referendabele onderwerpen zijn doorgaans politiek gevoelig. Voorgesteld is om een onafhankelijke referendumcommissie in te stellen (artikel 3) die adviseert over de toepassing van deze verordening. De verordening treedt pas in werking nadat de leden van de referendumcommissie in functie zijn benoemd (artikel 15). Daarmee is de betekenis van de commissie voldoende geduid. Separaat bij deze verordening wordt U verzocht als onderdeel van het raadsbesluit over de verordening, een profielschets vast te stellen voor de leden van de referendumcommissie.

Binnen raad en college kan verschillend worden gedacht over het onderwerp van een referendum. Het is echter de gemeente die het referendum en de voorlichting daarover organiseert. Een 'pettenprobleem' bij referenda kan oorzaak zijn van veel discussie en misverstand. Daarom zal de referendumcommissie gevraagd en ongevraagd adviseren over de organisatie en uitvoering van het referendum.

Er is gekozen voor een permanente commissie van vijf leden. Het kan zijn dat de leden van de commissie lange tijd niet bijeenkomen. Als er geen referendum-initiatief is, zal er geen reden zijn om te vergaderen. Er is gekozen voor een commissie van vijf personen. Door meer leden te benoemen dan nodig voor het quorum, wordt een oplossing gegeven in het geval één van de leden afwezig is of zich wil onthouden van deelname in verband met mogelijke belangenverstrengeling. De leden worden aangezocht op basis van een taakomschrijving (artikel 4) en een bijbehorend profiel (artikel 3 lid 9).

Artikel 4. Taken referendumcommissie

De referendumcommissie heeft diverse adviserende taken gekregen. Daarnaast wordt de onafhankelijke positie ondersteund door de mogelijkheid ongevraagd advies te geven.

De commissie adviseert bij een inleidend verzoek over de toelaatbaarheid van het onderwerp. Dit hangt samen met de in artikel 2 opgenomen onderwerpen waarover geen referendum gehouden kan worden. Verder doet zij een voorstel voor de vraagstelling van het referendum. De vraag moet eenduidig zijn en begrijpelijk voor de burgers. Wat betreft het toezicht op de objectiviteit van de verstrekte voorlichting kan gedacht worden aan een bijvoorbeeld een brochure en een website waar argumenten pro en contra worden genoemd.

De bevoegdheid van de commissie strekt zich niet uit tot door burgers gevoerde campagnes. De vrijheid van meningsuiting staat voorop. De commissie heeft een rol bij de advisering over de verdeling van de beschikbaar gestelde subsidie. Deze advisering ziet onder meer op de verdeelsleutel die wordt vastgesteld. Zo kan besloten worden dat 40 % van de subsidiegelden bestemd is voor activiteiten van voorstanders van het besluit, 40% voor tegenstanders en 20% voor neutrale/informerende activiteiten. De commissie heeft ook een rol bij de evaluatie van gehouden referenda en bij de evaluatie van referendumverzoeken welke niet tot een referendum hebben geleid. Deze taak is een logisch gevolg van de taak van de commissie in het referendumproces.

Artikel 5. Raadgevend referendum

Kiesgerechtigden kunnen het initiatief nemen voor een referendum. Hiertoe kunnen zij een verzoek indienen. Het biedt burgers de mogelijkheid in te grijpen als hun politieke vertegenwoordigers een besluit

nemen dat in hun ogen verkeerd is. Het is logisch dat burgers zelf beslissen wanneer dit noodzakelijk is. Uitgangspunt is dat het raadsbeluit aan de kezers wordt voorgelegd. Als burgers een inleidend verzoek voor een referendum willen doen dient het college van B&W daar onverwijld op te reageren met het openbaar maken van de registers waarop handtekeningen voor de ondersteuning van het verzoek kunnen worden geplaatst en het schappen van digitale mogelijkheden daartoe.

Daarnaast kunnen kiezers zelf voorstellen doen voor het houden van een referendum over een onderwerp dat zij zelf bepalen middels een burgerinitiatief (artikel 1 lid d). Het burgerinitiatief dient aan dezelfde vereisten te voldoen als de overige referenda. De termijn van drie weken voor het inleidende verzoek gaat in nadat uitvoering is gegeven aan het bepaalde in artikel 5 de leden 4 en 5.

Gekozen is voor een eenvoudige procedure. Het inleidend verzoek voor een referendum wordt ingediend bij de burgemeester als voorzitter van de raad. Later gevolgd door een definitief verzoek. Indien de raad dat wil, kan de uitvoering van een raadsbesluit tijdelijk worden opgeschort. De raad zal hiervoor kiezen als bij het nemen van een besluit reeds duidelijk is dat een initiatief voor een referendum mag worden verwacht. De raad hoeft een dergelijk besluit echter niet te nemen. Het niet opschorten van de uitvoering van een raadsbesluit staat een referendum niet in de weg.

Het doel van het inleidend verzoek is tweeledig. De raad moet op korte termijn beslissen of een onderwerp referendabel is (artikel 2) en of een referendum zal plaatsvinden indien de verzoeken daartoe voldoende worden ondersteund. De referendumcommissie adviseert hierbij. Bij een positief besluit van de raad moeten de initiatiefnemers middels een definitief verzoek aantonen dat hun initiatief op voldoende draagvlak kan rekenen. De raad behoeft na goedkeuring van het inleidend verzoek geen definitief besluit te nemen. Het college toetst of het definitieve verzoek voldoet aan de voorwaarden en bepalingen uit artikel 7 van deze verordening gehoord het advies van de referendumcommissie. Het referendum gaat door als aan de voorwaarden uit artikel 7 is voldaan. Indien B&W het definitieve verzoek afwijzen en de referendumcommissie adviseert positief over het definitieve verzoek, beslist de raad over het definitieve verzoek.

Er is gekozen voor een drempel van 3x de kiesdeler voor een definitief verzoek. Wordt dit gehaald dan gaat het referendum door op grond van het eerder genomen raadsbesluit (artikel 5 lid 6) tenzij de in artikel 7 lid 5 genoemde uitzonderingsgronden van toepassing zijn. In dat geval beslist de raad.

De toets van het inleidend verzoek maakt voor de burgers duidelijk of het zin heeft om handtekeningen te verzamelen ter ondersteuning van het definitief verzoek. Op basis van artikel 5 lid 8 kunnen burgersvooraf verblijvend advies vragen over de toepassing van de verordening bij de referendumcommissie en de griffier, ook ten aanzien de toetsing op basis van artikel 2. De burgers kunnen onder alle omstandigheden hun wens tot het houden van een referendum aan de raad voorleggen middels een inleidend verzoek.

Artikel 5 lid 3 en artikel 7 lid 2

Handtekeningenlijsten

Bij het verzamelen van de handtekening voor verzoeken tot het houden van een referendum kan worden gekozen voor een 'haal' of een 'breng' systeem. In het eerste geval wordt het ophalen van de vereiste handtekeningen aan de initiatiefnemers overgelaten. In het tweede geval dienen kiesgerechtigden hun handtekening te plaatsen op daarvoor aangewezen plaatsen, zoals de publieksbalie in het gemeentehuis of via een Digid account bij de gemeente.

Uit de evaluatie van de Tijdelijke Referendum Wet blijkt dat een groot nadeel van het haalsysteem is dat de controle op handtekeningen door de gemeente een tijdrovend karwei is en dat door onvolledig ingevulde lijsten veel handtekeningen met ondersteuningsverklaringen ongeldig moeten worden verklaard.

In deze verordening is gekozen voor het brengsysteem op het gemeentehuis zodat direct de identiteit (kiesgerechtigdheid) van de ondertekenaar gecontroleerd worden aan de hand van het GBA of de vereisten voor toegang tot de Digid (gebruikersnaam en wachtwoord).

Om de fysieke controle op de kiesgerechtigdheid zo makkelijk mogelijk te maken is een legitimatieplicht opgenomen. Dit is voor een burger niet extra belastend, gezien de wettelijke identificatieplicht heeft een burger dit bij zich. Het is mogelijk om op andere plaatsen in de gemeente handtekeningen te zetten. Het ligt voor de hand om daarvoor met de gemeente verbonden openbare instellingen te kiezen zoals de wijkcentra, de brandweerkazerne of openbare bibliotheek.

Bij het controleren van de handtekeningen moet beoordeeld worden of diegenen die de ondersteuningsverklaring indient op dat moment kiesgerechtigd is voor de raadsverkiezingen. Immers bij het zetten van de handtekening is nog niet bekend of en zo ja wanneer het referendum gehouden wordt en kan dus niet gewerkt kan worden met een apart bestand van kiesgerechtigden voor het referendum. Door de identificatie verplichting zal het aantal afgekeurde ondersteuningsverklaringen klein beperkt zijn.

Nog niet voorzien is in stemmen via Digid. Op dit moment zijn gemeenten nog niet zover dat digitaal kan worden gestemd. Zodra de problemen zijn opgelost, kan deze verordening eventueel aan het digitaal stemmen worden aangepast.

De fysieke handtekeningen moeten worden geplaatst op van gemeentewege verstrekte lijsten. Of er vindt digitale ondertekening plaats. Op basis van artikel 4:4 Awb (aanvraagformulier beschikkingen) heeft de gemeente de bevoegdheid om een formulier voor het aanvragen en het verstrekken van gegevens vast te stellen fysiek en digitaal. Het inleidend verzoek is te beschouwen als een aanvraag in de zin van de Awb.

Wat betreft de procedure van het inleidend verzoek en het definitieve verzoek moesten termijnen worden vastgesteld waarbinnen de handtekeningen moeten worden ingeleverd. Gekozen voor is voor relatief korte termijnen (drie weken) om tempo te houden en actueel te blijven. De uitvoering van een raadsbesluit kan op deze termijn worden afgesteld, mocht zich een referendum-initiatief hebben aangekondigd. Eventueel kan de termijn van drie weken worden verlengd door de burgemeester. De initiatiefnemers van een inleidend verzoek kunnen hierom vragen. De burgemeester kan ook zelf tot verlening van de termijn besluiten. Bijvoorbeeld omdat meer tijd nodig is voor interne voorbereiding.

Drempels bij raadgevend referendum

Bij de hoogte van de drempel die wordt gesteld ten aanzien van het inleidend verzoek om een referendum, kan worden aangesloten bij de voorstellen van de commissie Biesheuvel over een referendum op decentraal niveau. De commissie ging uit van 50% van de kiesdeler van de laatst gehouden verkiezing van de raad. De commissie achtte de hoogte van deze drempel niet te hoog om een verzoek tot referendum onmogelijk te maken, maar wel hoog genoeg om te voorkomen dat een referendum wordt aangevraagd dat te weinig draagvlak vindt onder de bevolking.

In de Wet Raadplegend Referendum is landelijk gekozen voor 10.000 handtekening voor een inleidend verzoek en 300.000 handtekening voor een definitief verzoek. Daarbij gaat het dus om circa 0,07% van het aantal kiesgerechtigden in Nederland, respectievelijk 2,36%. Vertaald naar Hengelo zou dit betekenen dat circa 40 kiezers voldoende zijn om een inleidend verzoek in te dienen. Dat aantal wordt door de indieners van de referendumverordening te laag geacht. In de verordening is derhalve gekozen voor de oplossing van de commissie Biesheuvel. In Hengelo komt dat momenteel neer op circa 500 personen. Voor het definitieve verzoek wordt aangesloten bij wat in veel andere gemeente gebruikelijk is. Deze vertaalt zich in circa 3x de kiesdeler bij de laatste raadsverkiezing. Dit is in Hengelo momenteel circa 3000 personen.

Artikel 5 lid 6 Beslissing inleidend verzoek

Indien het inleidend verzoek van burgers voldoet aan de gestelde voorwaarden, beslist de gemeenteraad of er een referendum kan worden gehouden. Bij een positief besluit dienen de initiatiefnemers een definitief verzoek in. De raad dient na advies van de referendumcommissie te besluiten of een referendum kan plaatsvinden. Daarbij wordt eerst gekeken of het verzoek voldoende wordt ondersteund. Indien dat zo is, volgt de inhoudelijke toets. Het besluit van de raad op het inleidend verzoek is een besluit in de zin van de AWB. Hiertegen staat bezwaar en beroep open.

Artikel 5 lid 5 en artikel 7 lid 3

Toepassing elektronische handtekening via DigiD

Een bestuursorgaan kan op grond van afdeling 2.3 AWB de elektronische weg openstellen voor referendumverzoeken. Aan het gebruik van de elektronische weg kan het bestuursorgaan nadere eisen stellen. De elektronische weg voor referendumverzoeken komt naast en niet in plaats van de conventionele weg. Om te kunnen voorzien in de toepassing van artikel 5 lid 5 verdient het aanbeveling dat de initiatiefnemers tijdig contact opnemen met de gemeente zodat zonder tijdverlies voorbereidingen getroffen kunnen worden voor het toepassen van de DigiD.

Bij het zetten van een handgeschreven handtekening ter ondersteuning van een referendumverzoek heeft de handtekening verschillende functies. Deze dient ter authenticatie en identificatie (vaststellen van de identiteit van een persoon) en om de wilsuiting vast te leggen (van belang in het kader van rechtsgevolg en of bewijsvoering). Deze functies zijn ook via de elektronische handtekening te bewerkstelligen.

Er zijn diverse niveaus van elektronische handtekeningen. Het verschil zit hem in de waarborgen waarmee de handtekening is omkleed (authenticatie). De keuze voor DigiD is de betrouwbaarheid van de handtekening optimaal omdat deze is gerelateerd aan de verantwoordelijkheid van het bestuursorgaan (art 2:15, derde lid Awb).

DigiD is een gemeenschappelijk authenticatie-systeem van de Nederlandse overheid. DigiD verifieert in dat geval iemands identiteit. DigiD kan worden gebruikt als elektronische handtekening. Hierbij geldt dat het bestuursorgaan verantwoordelijk is voor de keuze van niveau van elektronische handtekening voor een referendumverzoek en dient dit te regelen in haar beleid en de gebruiksvoorwaarden richting de gebruikers (kiesgerechtigden). Het bestuursorgaan dient onder meer zorg te dragen voor de “logische associatie” tussen de ondertekenaar en de elektronische handtekening, vervolgens de elektronische handtekening en het in te vullen formulier. Bovendien dient het bestuursorgaan gebruikers te informeren wanneer sprake is van authenticatie en wanneer van het plaatsen van een elektronische handtekening. Burgers doen dit nu al bij hun belastingaangifte. Elke aangifte dient ondanks authenticatie afzonderlijk te worden ondertekend. In de praktijk verloopt dit uitermate soepel.

Het gebruik van DigiD zou voor burgers die over deze handtekening beschikken drempelverlagend kunnen werken. Voor hen is het eenvoudiger een referendumverzoek te ondersteunen via enkele handelingen op de computer dan om naar het gemeentehuis te gaan om een handtekening te zetten.

De gemeente zal de ondersteuningsverklaringen en stemmen afgelegd via DigiD controleren op kiesgerechtigdheid (woont deze persoon in de gemeente, is deze oud genoeg, zijn er ontzeggingen, etc.). Elektronische en geautomatiseerde toetsing kost echter veel minder tijd dan fysieke legitimatie en

toetsing.

Artikel 6. Raadplegend referendum

De raad kan zelfstandig besluiten tot het houden van een referendum. In dat geval wordt de stemming over het raadsbesluit aangehouden. Ook zonder voorliggend raadsbesluit kan besloten worden over het houden van een referendum. Bijvoorbeeld op initiatief van een of meer leden van de raad. Behalve in de initiatieffase wijken de procedures voor een raadgevend en een raadplegend referendum niet af van elkaar.

Artikel 7. Definitief verzoek

Als de raad van mening is over een onderwerp een referendum kan worden gehouden, zijn de initiatiefnemers weer aan bod. Zij moeten een definitief verzoek doen tot het houden van een referendum en daarvoor voldoende ondersteunende handtekeningen verzamelen. Inwoners die hun handtekening hebben gezet onder een inleidend verzoek tot het houden van een referendum tellen automatisch mee als ondertekenaars van het definitieve verzoek. De procedure is in grote lijnen gelijk aan die bij het inleidende verzoek. De college controleert of voldaan is aan de bepalingen van artikel 7 (voldoende geldige handtekeningen). Indien aan de voorwaarden is voldaan beslist het college dat het referendum doorgaat, gehoord het advies van de referendumcommissie. Beslist het college contrair aan het advies van de referendumcommissie, dan wordt het collegebesluit aan de gemeenteraad voorgelegd en beslist de raad..

Artikel 8. Datum

Het vaststellen van de datum waarop het referendum zal worden gehouden is voorbehouden aan de raad. Het kan om praktische redenen aan het college worden gelaten als onderdeel van het raadsbesluit. Van belang is dat er voldoende tijd is om het referendum te organiseren (stemlokalen huren, bemensing stembureaus, drukwerk etc.) en dat er ruimte is om de vakantieperioden te overbruggen omdat deze niet geschikt zijn voor het houden van een referendum.

De datum kan vallen op een dag waarop tevens een andere verkiezing worden gehouden. Dit leidt tot een aanzienlijke kostenbesparing. Of dit kan worden gerealiseerd hangt af van de data van andere verkiezingen en de urgentie van het referendum. Praktisch voordeel is dat kiesgerechtigden niet twee maal naar de stembus hoeven te komen. Uiteraard kunnen er ook meerdere referenda op dezelfde dag plaatsvinden.

Artikel 9. Vraagstelling

De raad beslist of een referendum wordt gehouden, stelt vast welke vraag aan de kiezers wordt voorgelegd en hoe deze wordt geformuleerd. Aan de kiezer wordt gevraagd of hij/zij vóór of tegen het raadsbesluit is of een ander voorstel dat aan de kiezer wordt voorgelegd. De vraagstelling moet voldoende duidelijk zijn. De referendumcommissie adviseert over alle aspecten van de vraagstelling. De vraagstelling wordt bijgesloten bij de stempas/oproepkaart.

Artikel 10. Budget

De raad brengt een bedrag op de begroting indien besloten is tot het houden van een referendum. Het bedrag wordt afgestemd op hetgeen nodig en gebruikelijk is voor het organiseren en uitvoeren van de verkiezing. Het gaat om ambtelijke kosten, de kosten van de oproep en stembureaus, de kosten van de kiesraad, etc. Het voorlichten en informeren van de burgers wordt aan partijen in de samenleving overgelaten. De gemeente brengt een bescheiden budget op de begroting voor voorlichting en informatie. Het rijk heeft bij het referendum over het associatieverdrag met de Oekraïne 1,5 miljoen gereserveerd voor “bevorderingskosten”. Dat is ruim 11 cent per inwoner. Dat komt in Hengelo uit op 9400 euro per gebeurtenis. Dit kan lokaal als richtsnoer worden gehanteerd. Voor- en tegenstanders van het referendumvoorstel of het raadsvoorstel kunnen een beroep doen op het voorlichtingsbudget. De referendumcommissie adviseert over de besteding van het beschikbare budget. De raad beslist hoe het geld wordt verdeeld over alle betrokkenen. De referendumcommissie heeft een adviserende rol bij het stellen van regels ten aanzien van de subsidiëring en de toekenning van budgetten.

Artikel 11. Uitvoering

Het feit dat het college is belast met de uitvoering, volgt uit de Gemeentewet (artikel 160, eerste lid onder b). Tot de organisatie behoren diverse taken, zowel de neutrale voorlichting over het onderwerp waarover het referendum gaat, als de inrichting en bemensing van de stemlokalen en het drukken van de stembiljetten en oproepkaarten/stempassen.

Artikel 12. Procedure stemming

Het ligt voor de hand om voor de procedures rond de stemming aan te sluiten bij de gang van zaken bij de raadsverkiezingen en dit niet allemaal opnieuw per verordening te regelen. Vandaar dat de Kieswet en het Kiesbesluit van overeenkomstige toepassing zijn voorzover relevant. Bij twijfel beslist de raad. De kiesprocedure omvat het hele proces. De termijn waarop bij de kiesgerechtigden de oproepkaart/stempas voor het referendum bezorgd dient te zijn tot de werkwijze in het stembureau en de vaststelling en bekendmaking van de uitslag.

Artikel 13. De uitslag van het referendum

De uitslag van het referendum wordt aan de raad voorgelegd indien de opkomst van de kiezer de helft plus 1 bedraagt van de opkomst bij de jongste raadsverkiezing (mogelijkheid 1). Er is een tweede mogelijkheid opgenomen in het voorstel. De raad beslist zonder een geformuleerde norm voor de opkomst. Dit laatste indachtig het uitgangspunt dat de uitkomst van het referendum een advies is aan de gemeenteraad en dat de raad zelf het beste kan afwegen wat er met de uitkomst wordt gedaan, mede in het licht van de opkomst. Dit voorkomt ‘strategisch stemmen’. Ook kan de gang van zaken tijdens het referendum worden meegewogen, bijvoorbeeld omdat de indieners van het referendum gaande het referendum een andere inkleuring geven aan de referenduvraag dan in de vraag besloten ligt. Bij mogelijkheid 2 is iedere uitslag van het referendum rechtsgeldig maar heeft de gemeente de ruimte om elke uitslag op zijn merites te beoordelen.

De (rechtsgeldige) uitslag wordt binnen 4 weken op de agenda van de gemeenteraad geplaatst en de raad beslist wat met de uitkomst van het referendum wordt gedaan. Als onvoldoende kiezers naar de stembus gaan voor een rechtsgeldige uitslag (bij mogelijkheid 1), komt het onderwerp niet op de agenda uit hoofde van deze verordening. Voort het overige beslist de raad over zijn eigen werkwijze. De uitslag van het referendum is te allen tijde openbaar, ook als deze niet rechtsgeldig is.

Bij mogelijkheid 1 het opkomstpercentage kan lager zijn dan het gemiddelde opkomstpercentage bij de raadsverkiezingen, maar moet het hoog genoeg zijn om een drempel op te werpen. Op deze wijze is een geldige uitslag van een referendum gedragen door een brede steun uit de bevolking, zonder dat het praktisch onmogelijk is een geldige uitslag te verkrijgen.

De beoordeling van de uitslag van het referendum is aan de raad. Het opkomstpercentage kan daarbij een rol spelen. Maar ook de uitslag zelf. Een uitslag “50% voor en 50% tegen” zal anders worden verstaan dan een uitslag “30% voor en 70% tegen”, mede in het licht van de kiezersopkomst.

Artikel 14. Strafbepalingen

Op grond van artikel 154 van de Gemeentewet kan de raad op overtreding van een verordening straf stellen. Voor het bepalen van wat strafbaar is, wordt aangesloten bij de Kieswet, hoofdstuk Z §1 Z1 t/m Z11

Artikel 15. Inwerkingtreding

De rol van de referendumcommissie in de organisatie en uitvoering van een referendum is cruciaal. Daarom hechten de indieners van de initiatiefveordening aan het in werktreding van deze verordening nadat de referendumcommissie is benoemd door de gemeenteraad. Aan dit proces gaat de vaststelling van functieomschrijving en profiel van de leden van de commissie vooraf.

Artikel 16. Citeertitel

Dit artikel spreekt voor zich.

² Advies over initiatiefwetsvoorstel van de leden Dubbelboer, Duyvendak en Van der Ham inzake raadgevend referendum (30372), 13 maart 2006

³ Kenmerk 2009-0000134092

Profielschets leden van de Referendumcommissie

De gemeente Hengelo heeft een referendumverordening en stelt een onafhankelijke referendumcommissie in. De leden worden benoemd door de gemeenteraad. In een referendum kunnen inwoners van een gemeente zich rechtstreeks uitspreken over een bepaald onderwerp. Het adviesorgaan van de gemeenteraad inzake referenda is de Referendumcommissie. De Referendumcommissie bestaat uit 5 externe leden. De referendumcommissie wijst uit haar midden een van de leden als voorzitter aan. De referendumcommissie wordt ambtelijk ondersteund door de griffie. De leden worden benoemd voor een periode van 4 jaar. Zij kunnen eenmalig worden herbenoemd. De Referendumcommissie bestaat uit vijf personen en kiest uit haar midden een voorzitter. De leden van de referendumcommissie ontvangen een vergoeding zoals vastgelegd in de Verordening Rechtspositie Wethouders, Raadsleden en Commissieleden.

Taken van de Referendumcommissie

1. De raad adviseren over de toelaatbaarheid van een onderwerp waarvoor een referendumverzoek is ingediend;
2. De raad een voorstel te doen voor de vraagstelling van een referendum;
3. Toezicht houden op de uitvoering van de verordening en de organisatie van het referendum;
4. Toezicht houden op de objectiviteit van de door de gemeente te verstrekken voorlichting;
5. De raad adviseren over de verdeling van het subsidieplafond over groepen van subsidiegerechtigden;
6. De raad adviseren over de evaluatie van gehouden referenda en van voorstellen en verzoeken die niet tot een referendum hebben geleid.
7. Gevraagd en ongevraagd te adviseren over aanpassingen van de Referendumverordening, over de bij referenda en referendumverzoeken te volgen procedure en over alle overige zaken die het referendum betreffen.

De leden van de Referendumcommissie voldoen aan het volgende profiel:

1. Goede communicatieve en schriftelijke vaardigheden
2. Gevoel voor maatschappelijke ontwikkelingen en de betekenis daarvan voor het gemeentebestuur
3. Achtergrond gewenst op sociologisch, politiek/bestuurskundig gebied, het kiesrecht of op het gebied van communicatie
4. In staat bestuurlijke en politiek relevante thema's te onderkennen
5. Onafhankelijke instelling
6. Kennis van en gevoel voor bestuurlijke processen, in het bijzonder binnen gemeenten
7. Aantoonbare interesse in en kennis van burgerparticipatie en communicatie.

De vergoeding

Voor het bijwonen van de vergaderingen van de Referendumcommissie ontvangen de leden een vergoeding zoals voor commissieleden is vastgelegd in de Verordening rechtspositie wethouders, raads- en commissieleden 2014 van de gemeente Hengelo.